

187

CATALUNYA

REVISTA D'
INFORMACIO

L'EXPANSIO
CATALANA

MAIG
1932
50 cts.

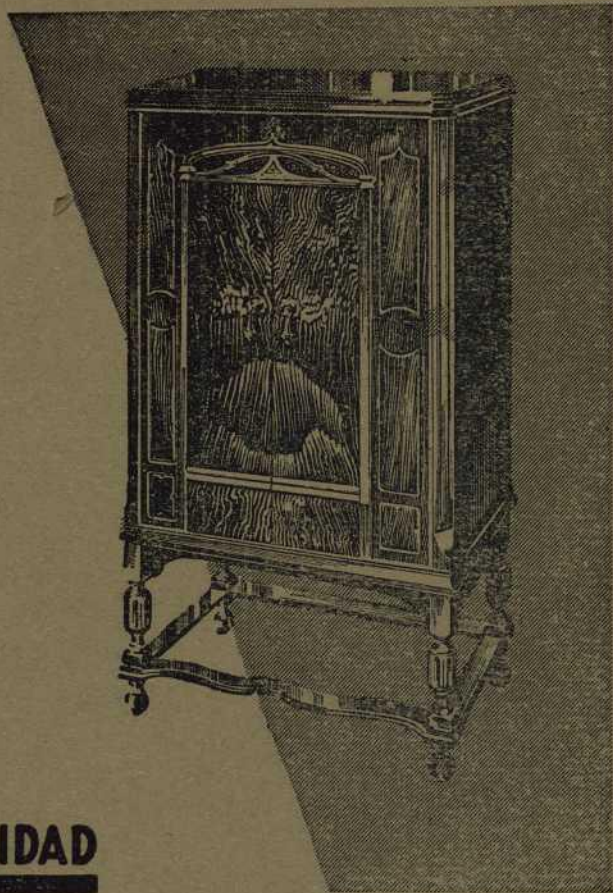
-2
098

Preu: 50 cts.
L'editorial de
Catalunya de la casa
d'impresors

166

**Informar-vos, instruir-vos,
allegar la vostra llar,
omplir les hores buides a colorir
els dies grisos, entonar l'anim i
esvair la soledat: heus aquí la
la missió del receptor de radi.**

A quotes, si ho desitgen, a
la central i sucursals de la

Compañia
HISPANO-AMERICANA DE ELECTRICIDAD
CHADE

"La Casa de los Tornillos"

ALUMINI, LLAUTÓ, ARAM, ESTANY
EN XAPES, BARRES, CANONS, ETC.

Caragols de ferro i llautó per Metalls, Fils d'Acer, Mendrils i Mandrins.
Pedres d'Esmeril, Volanderes Grower, Boixes, Perns, i altres artefactes del ram.

CARAGOLS, VISOS I FEMELLES
D'ACER PER A CAMIONS, OMNIBUS
I AUTOS nord-americans, anglesos
i europeus.

Tot el que és necessari
per
FORADAR, ROSCAR I AJUSTAR

JOAN RUSSINYOL
BONS AIRES
SAEMIENYO 1599
cantonada
MONTEVIDEO
U. T. 38 Mayo 1353
38 Mayo 6789
Coop. T. Central 1290

La Panificadora "EL MORTERO"

Panaderies, Confiteries, Pasticeries

— de —

FABRE I MONTSERRAT

Casa central:

SAN JUAN 1269-71 — B. AIRES
U. T. 23, B. Orden 7087—C. T. 131, Sud

Casa a Bernal: Zapiola 52 al 60
U. T. 171, Bernal — C. T. 36, Quilmes

SUCURSALS:

9 de Julio 87 — C. T. 6, Quilmes
Grámer 265

Casa a Quilmes:

Rivadavia 349, cantonada Mitre
U. T. 192, Quilmes

Sucursal a Wilde:

Av. San Martín 5561

Repartim a domicili matí i tarda

TALLERES GRAFICOS "DAMIANO"

ZEA & TEJERO

Revistes, Catàlegs, Bicromies,
Tricromies, Treballs comercials
en general. — Impressors de
"CATALUNYA".

CORRIENTES 439 U. T. 31. 2952

LLIBRES

DIARIS I REVISTES

PUBLICACIONS
CATALANES

Obres de
Joan Minguet

Dies Verges
\$ 2.00

Magda La Generosa
\$ 2.00

DONATO ALVAREZ 2622 - Buenos Aires

Casilla Postal 2410 - U. T. 59, Paternal 3073

Representant a Rosari - CONRAD TORRA - Rioja 1889

Rafael Valls

ADVOCAT

Diagonal Sáenz Peña 626, 2º.

U. T. 37, Rivadavia 0430

"EL RUBI"

Fundat l'any 1893

TALLER DE RENTAR I PLANXAR

TACUARI 439

Buenos Aires

REDACTOR-EN-CAP

R. ESCARRA

DIRECTOR

LL. MACAYA

SECRETARI

J. GRAU ELIES

PUBLICACIÓ MENSUAL CATALANA DE BUENOS AIRES - ALSINA 429 - MAIG 1932

REFLEXOS

PER JORDI D'ARGENT

INCOMPREENSIÓ.—Aquest es el qualificatiu que millor escau a la campanya que contra l'Estatut de Catalunya s'ha desplegat a moltes ciutats d'Espanya. El patriotisme estret — més castellanista que espanyolista — predicat durant segles per la monarquia borbònica i acceptat com article de fe per la massa popular de gairebé totes les regions de la península, no pot entendre la visió ampla i pregona de les Espanyes, amb vistes a la gran Confederació Ibèrica, que ha animat sempre el catalanisme més intel·ligent i que ara, amb la instauració de la República, pot esdevenir una realitat si no la malmeten les concepcions estretes i fracassades dels que encara somien amb l'imperialisme castellà a Espanya, ideal tan *històric* i caducat — com acaba de fer constar el publicista Gaziol — com el de la dominació espanyola a Amèrica... Ara s'ha de veure si la República és capaç de superar aquest xauvinisme que no admet altre patriotisme que el que s'expressa en castellà i s'embadaleix a la contemplació d'una història de gestes llampants, gloriosa i eixorca, voltada de runes; si la República té la força espiritual indispensable per a ar-

borar un patriotisme real i dinàmic que esperoni Espanya envers les vies del progrés i de la modernitat... Aquesta serà la missió de Catalunya.

SERENITAT. — Contrasta amb l'apassionament i intransigència d'importants sectors de la vida espanyola, la serenitat amb què Catalunya es prepara a la defensa raonada dels seus drets. Malgrat que el temps transcorregut d'ençà de l'aprovació plebiscitària de

l'Estatut, justificaria tal vegada un gest d'impaciència davant la poca ànsia del Govern i de les Corts per a resoldre el plet de la nostra terra, les nostres institucions cabdals i la massa general dels nostres partits polítics mantenen una tranquil·litat i equanimitat verament magnífiques. Lluny de respondre a la provocació dels patriotes *ancien régime* de l'altra banda de l'Ebre, els catalans mostren confiança plena en la justificació de la seva causa davant del Parlament d'Espanya i en el reconeixement dels pactes tractats de primer antuvi, virtualment, a Sant Sebastià, i després, d'una manera efectiva, entre el Govern de la República i el Consell de la Generalitat. Una manifestació imponent de totes les forces polítiques de Barcelona, organitzada pel Centre Autonomista de Dependents, i una altra manifestació — que es projecta — dels no catalans residents a la ciutat comtal, hauran estat l'exteriorització seriosa de l'anhel unànime del nostre poble a favor de l'aprovació de l'Estatut. Ratificació eloqüentíssima de la voluntat de Catalunya, demostrativa que, si desitja l'autonomia, és ben bé perquè se la mereix.

JUSTÍCIA. — L'esperança tota de Catalunya és a les Corts d'Espanya. Catalunya espera que el Parlament espanyol farà justícia. Que la seva resolució no desdirà d'una Assemblea filla de la Democràcia i de la República, el primer deure de la qual és respectar la voluntat dels pobles, i més encara quan aquesta voluntat s'ha manifestat de la manera abassegadora que ho ha fet el poble català. El mateix Lerroux, portat per la dialèctica incontrovertible d'Amadeu Hurtado, hagué de confessar a Ginebra i al Congrés espanyol, que el problema català era problema de *minories*. I tothom sap la forma única com, després de la guerra, es resolen, tant a Ginebra com arreu del món civilitzat, aquestos problemes minoritaris: reconeixent els Estats dominadors els drets dels nuclis de minories, i acceptant com a imperatiu jurídic propi l'expressió de llur voluntat mitjançant el plebiscit... Si aquesta regla no es complís a Catalunya, Catalunya en tindria un sengany terrible, però ho sap? d'actituds desesperades.

SUMARI

Reflexos, per Jordi d'Argent.—La llengua catalana, per Pompeu Fabra.—Tres moments, per Pere Paris (dibuixos de Ll. Macaya, fill).—El salvament dels submarins: invent català.—Llibres, llibres, llibres, per Joan Torrendell.—Jaume Rosquellas i Alessan (dibuix de Ll. Macaya, fill).—El gegants.—Els grups escolars de Barcelona.—Una important reforma a la Plaça de Catalunya, per Domènec de Bellmunt.—La Primavera. La elegància en los retrats de Puig, per F. A. Palomar.—Noces d'or del Temple de la Sagrada Família, per R. Canals.—La línia de Barcelona a Andorra en avió.—Castells castellanencs, per Carles Salvador.—Cròniques catalanes, per Montgrí.—Opinions d'altri.—El gran desori, per Joan Sacs.—Distinció a l'impremta de Montserrat.—Associació Protectora de Catalunya.—De la nostra Catalunya.—De O...

B.P. de Soria

61116497
D-2 23098

D-2
23098

LA LLENGUA CATALANA

L'EVOLUCIÓ distinta que ha sofert el llatí vulgar en les varies regions on un dia el varen imposar els colonitzadors romans, ha produït els diferents idiomes romànics actuals. Un d'aquests idiomes es el castellà; un altre, és el català; el català és el romanç de Catalunya, com el castellà és el romanç de Castella; entre ambdós idiomes no hi ha altre parentiu que llur origen comú.

En classificar-se les parles romàniques atenent a llurs analogies i diferències, apareix un domini lingüístic castellà, com n'hi ha un altre de provençal, un altre de francès, un altre de franco-provençal, etc. El català, amb totes les seves varietats dialectals, cau fora d'aquell domini: constitueix un domini apart.

Existeixen indubtablement grans analogies entre el català i el castellà, però no són pas majors que les que existeixen entre altres idiomes neollatins, i ni tan sols són tan grans com les que hi ha entre el castellà i el portuguès o entre el català i el provençal antic. El castellà s'assembla, incontestablement, més al portuguès que al català; aquest, moltíssim més al provençal que no pas al castellà.

L'evolució que han sofert els sons llatins en el català difereix en molts de punts de la que han sofert en castellà. Limitem-nos a notar, pel que respecta a les vocals, que mentre el castellà conserva (com el portuguès) les vocals de les síl·labes finals en forma d'*a*, *e*, *o* be *u* (llevat de la *e* darrera determinades consonants), el català (com el provençal i el francès), les suprimeix totes excepte la *a* (així, a *oro* correspon *or*; a *siete*, *set*); i que mentre aquell converteix regularment la *é* i la *ó* breus llatines en els diftongs *ie* i *ue* (ex.: *pedra*, *rueda*), aquest les conserva sempre sense diftongar (ex.: *pedra*, *roda*,) cosa que no fan ni el francès, ni l'italià, ni àdhuc el mateix provençal. De tots els idiomes neollatins el català és el que es separa més del castellà en el tractament de les vocals susdites, fins al punt que en els pocs casos que el castellà les conserva intactes (ex.: *pecho*, *ojo*), el català les canvia respectivament en *i* i *u* (ex.: *pit*, *ull*).

Del tractament distint que han sofert en ambdós idiomes diferents consonants i grups de consonants llatines, dona una idea la comparació de mots com *luce* i *lluu*, *lino* i *lli*, *llueve* i *plou*, *huevo* i *ou*, *hoz* i *falç*, *ocho* i *vuit*, *hice* i *fiu*, *nace* i *naix*, *fresno* i *freix*, *macho* i *mascl*, *mucho* i *molt*, *yerno* i *gendre*, *enjambrar* i *eixamenar*, *recibe* i *rep*, *veo* i *veig*, *ojo* i *ull*, *mango* i *mà-nec*, *yedra* i *cura*, *char* i *gitar*, *liendre* i *llèmena*...

Al mateix temps que es produeixen en els vocables llatins les divergències fonètiques que posen de manifest aquests exemples, modificant-se sovint de diversa mane-

ra llurs significats, els substantius adopten no poques vegades gèneres diferents, la flexió es desenvolupa de distinta manera. El verb català *prendre*, d'igual origen que el castellà *prender*, significa *tomar*; *treure*, *fíl·lol*, *civada*, corresponents a *traer*, *hijuelo*, *cebada*, signifiquen *sacar*, *ahijado*, *avena*. *Diente* és masculí; el seu corresponent, *dent*, és femení; *frente* és femení; el seu corresponent, *front*, és masculí.

Si el català i el castellà donen a vegades significats diferents a paraules del mateix origen, molt més sovint expressen una mateixa idea amb vocables d'origen distint; per exemple: *querer* es tradueix per *voler*; *vacío*, per *buit*; *queso*, per *formatge*; *jabalá*, per *senglar*; *trigo*, per *blat*.

La flexió vocal catalana difereix profundament de la castellana i portuguesa. A les desinències *-mos* i *-is* comunes a aquests idiomes, oposa les desinències *-m* (amb pèrdua irregular de la *s* final llatina) i *-u*; a les desinències *-o*, *-aste*, *-ásteis*, etc., del perfecte, les desinències *-d*, *-ares*, *-àreu*, etc. Està mancat del futur de subjuntiu, i presenta un pretèrit prerifràstic format amb mots procedents de *vadere* i l'infinitiu (va *perdre*: *perdió*). Un altre temps perifràstic (no registrat fins fa poc en les gramàtiques catalanes, i encara, ara registrat sols en algunes poques), és el pretèrit de subjuntiu *vagi portar*, *vagis portar*, *vagi portar*, *vagin portar*, *vagiu portar*, *vagin portar*, el qual s'usa en casos com *Ell no diu que tu no li vagis portar*, que correspon a un *Ell no diu que tu li vas contar*; de la mateixa manera que *Ell no diu que tu li hagis contat* correspon a un *Ell diu que tu li has contat*. En el present d'infinitiu distingeix les quatre conjugacions llatines (com el francès el provençal i l'italià) a diferència del castellà i el portuguès que donen la mateixa terminació *er* als verbs de la segona i tercera llatines. Com aquells idiomes i separant-se d'aquests, posseeix el català la que es diu conjugació incoactiva, que adopta per a la majoria dels seus verbs en *ir*: l'indicatiu de *dormir* és *dorm*; però el de *florir*, *exigir*, *aplau-dir*, és *florix*, *exigeix*, *aplaudeix*. El castellà presenta pocs perfectes derivats dels llatins, en *-uí*, i en ells la *u*, atreta per la vocal de la radical, acaba per fondres amb ella (ex.: *hubo*; en portuguès, *houve*); en català, pel contrari, aquests perfectes són nombrosíssims, i en ells la *u* s'ha consonantificat en *gu* (com en provençal); així *hagué*, *hubo*; *degué*, *debió*; *mogué*, *movió*; *valgué*, *valió*; *rigué*, *rió*; *corregué*, *corrió*, etc.

La sintaxi catalana difereix també en molts punts de la castellana: a *He visto a tu hermana* oposa *He vist ta germana* (sense preposició); a *Los tengo nuevos* oposa *En tinc de nous*; a *Vivo en Paris* oposa *Visc a París*; a *Llegaron a aquella casa*

oposa *Arribaren en aquella casa*; a *La he visto* (amb participi invariable) oposa *L'ha vista*, en què el participi concorda amb el complement directe); té una negació simple i una de composta (*no... pas*); conserva els prònoms *hi*, *en* i *han*, corresponents *y*, *en* i *on*, francesos.

El català es va elevar en l'Edat Mitja a la categoria de llengua escrita, exactament com el castellà. En el segle XII ja apareixen alguns documents redactats enterament en català (per ex., el jurament feudal del comte de Pallars, entre els anys 1110 i 1123), encara que el primer text literari conegut data de principis del XIII (llibre d'Homilies d'Organyà). En la segona meitat d'aquest segle s'havia ja generalitzat l'ús del català en substitució del llatí, i en els dos segles següents va arribar a adquirir una gran importància política i literària, ocupant entre les llengües medievals un rang anàleg al de les seves germanes hispàniques, el castellà i el portuguès. Però ja a principis del segle XVI va començar per al català un període de decadència literària i política que havia de durar fins a mol entrat el segle XIX. Durant aquest llarg període, el castellà va anar substituïnt al català com llengua de cultura, i aquest va veure castellanitzar-se profundament el seu lèxic i la seva sintaxi.

En iniciar-se el renaixement literari, els catalans (com els valencians i balears), són un poble bilingüe, parlen en català i escriuen en castellà, i llur llenguatge es troba empobrit, fragmentat i desfigurat per innombrables castellanismes. Però, al mateix temps que es desenvolupa la seva literatura i va recobrant, dintre del seu domini lingüístic el lloc que havia cedit al castellà, s'opera en ell un treball de depuració tan gran, que avui dia s'escriu ja per molts en un català en què el nombre de castellanismes subsistents no excedeix pas al de gal·licismes que anotem, per exemple, en el castellà i el portuguès actuals.

El català és parlat per uns cinc milions de persones. Els seus límits actuals són aproximadament els mateixos que a l'Edat Mitja. Només ha reulat en el seu extrem meridional, ja que en la segona meitat del segle XIII es parlava a Múrcia, i avui el castellà s'estén fins a una mica més al Nord d'Oriola. La frontera entre el català i el castellà cau dintre el regne de València; en canvi, tota Catalunya, llevat la Vall d'Aran, pertany al domini lingüístic del català, i aquest ultrapassa per tot arreu la frontera catalano-aragonesa. El català es parla, doncs, a la part oriental de les províncies d'Alacant, València y Castelló de la Plana; a les regions fronterisses de les províncies de Terol, Saragossa i Osca, i a la totalitat de les províncies catalanes, amb excepció de l'esmentada Vall d'Aran. Es parla, també, a les Illes Balears, i, fora d'Espanya, al departament francès dels Pirineus Orientals i a la ciutat sarda de L'Alguer. Pompeu FABRA.

TRES MOMENTS

PER PERE PARIS

DIBUIX DE L. MACAYA (FILL)

EL *coSSI que vessa*. — En Feixac, un home de recursos il·limitats i que, d'ofici era adobacossis, havia arribat gairebé a la mestria en el seu treball. Tant és així que, a la vila, se'l tenia com a insubstituïble.

Ell, d'aquesta afecció que tenia pel seu art, n'estava més que satisfet, perquè representava, al capdavant, el guany d'unes pessetoles, que a dir veritat, mai no li venien del tot malament.

Un dia que el treball era escàs, va anar a trobar-lo un vilatà per dir-li que tenia unes gerres i un cossi per adobar. En Feixac, tot seguit, va acarar-se-li.

—Mireu: la feina que em proposeu és molt delicada — va fer. — Jo, mal m'està el dir-ho, sóc el més entès d'aquest mester... Ja m'enteneu, oi?...

—Sí, home, sí — digué el vilatà. — Vos sabeu prou bé que pago amb força lliberalitat. L'any passat, recordeu que, per posar uns ganxets a la gerra de l'oli casolà, vaig donar-vos vuit rals...

Es veritat — respongué En Feixac. — Però no podreu dir-me mai per mai que no vaig deixar-vos una gerra nova...

—Que, veniu ara mateix?

—Apa, som-hi!

En Feixac i el vilatà, l'un al costat de l'altre, fan via cap a la casa d'aquest, que és als afores de la població. En ésser-hi, de seguida va començar la feina de taladre, En Feixac, que eren quatre les peces que havia d'apariar.

Les tres gerres que hi havia a la golfa, abans de les onze del matí ja les tenia enllestides. Però el cossi... Bé, el cossi tenia una escaleta que anava del brocal al mateix cul. Vol dir que, de dalt a baix, era imprescindible de posar-hi un seguit de ganxos per tal d'evitar l'escaleta final.

—Està una mica atropellat... La dona avui m'ha dit que bé hauria estat millor de fer-lo a trossos — barbotà el vilatà. — Aquestes mestresses de casa no tenen cap mirament per allò que tanta honra els ha fet. Si l'hagués creguda, vos, ara, ja fóreu a casa vostra, davant el plat de recapte... I no hauríeu guanyat uns ralets de més...

—Bah! — feu En Feixac. — Ja sabeu que una vegada a la feina, jo soc com els homes de molí: segueixo fins que ha caigut l'últim gra de la gronsa.

El taladre, mentrestant, no parava d'anar i venir. Els foradets que s'havien de fer per aparejar l'escaleta del cossi eren innumbrables. Per això, En Feixac, que era de natural serè, en veure que l'atuell era

una cosa materialment inguarible, perquè sols un miracle podia evitar que s'esberlés del tot, amb resignada paciència va dir:

—Fet i fet, la vostra mestressa és més entesa que vós, d'aquestes coses...

—Per què ho dieu, això?

—Per res... Posem per cas que després que jo us deixi el cossi faci aigües... I en farà. Què en suposareu de mi?

—No hi penso. Potser arribaria a suposar que m'havau fet un treball per fer-ho... A això En Feixac va respondre:

—Doncs, no cal que faci més forats. ¿Perquè, veieu com el cossi ja té un aaltra escaleta tan llarga com la que tracto d'ajuntar? El cossi no té adob.

I en dir això, va obrir-se en quatre trosos.

□ □ □

Les primeres figues de juny. — Per arribar a trenc d'alba al figueral, el bon pagès s'ha hagut de llevar a les dues de la matinada. El dia es presenta com una benedició. Part i part del camí per on va el pagès a cavall de l'ase, acamalat, diria's que tot és arruixat pels mateixos àngels. Els fonolls en flor, les farigoles de flaire atapeïda i tot la deu d'herbes que creixen pel marjal, donen idea de la força assaonada de la terra.

El bon pagès ha deixat molt enllà la vila. Ara ja es troba al senderó que, puja que pujarà, el portarà al mateix figueral. Vinyes i oliverars amenitzen el paisatge que segueix el nostre cavaller...

En això, ve que arriba a un turó. Allí se li apropa un caçador, un menestral que ha matinejat potser més que el nostre pagès.

—Què tal? Encara no has tirat?

—No; que les perdius sembla que són poc matineres — ha fet el caçador.

—Si vols venir amb mi, ben segur que gastaràs tota la pólvora... Enllà de la collada hi ha perdius a desdir.

—Però el camí es llarg...

—Una hora curta... Encara podràs fer-te un panxó de figues. Mira els cornals de la sàrria: aquests cistells penso d'omplir-los.

—Què em dieu? Si no se n'ha vist ni

mostra! Com és possible que vós pogueu tenir-ne?

—Doncs no cal sinó que vinguis amb mi i veuràs les figueres més carregades de figues flor que mai no hagin tingut davant teu. I a més a més, caça en abundor.

El pagès i el menestral, tresca que tresca, s'apropen a la collada, al cara-sol on hi ha el figueral promissori.

Ara ja baixen cap a la vall. Enllà d'enllà, a la ratlla de l'horitzó, una borina cobreix el bosc de nius. El sol de juny comença de reflectir-se per les cingleres. Com un eco, se senten cinc campanades, i després el repic de la primera missa.

El menestral caçador, incrèdul per sistema, segueix al pagès amb la creença que això que li ha dit no són sinó faldrnies, que van a flor de llavi quan un hom s'ha llevat del llit massa dematí. No pot arribar a creure que abans de la tercera setmana de juny pugui haver-hi figues flor.

En ésser a la fondalada, el pagès, tot sorprès, s'adona que, en direcció contrària, avança un home que reconeix com a un seu veí. Porta un cistell fenomenal al muscle.

—Oh, oh! — fa el pagès en tenir-lo davant per davant. — Havent estat el que se'n diu matiner de veritat!

—Es que les cireres, si són collides abans de sortir el sol, la gent entesa diu que són més dolces... Sí, aquells arbres que hi ha a la vora del torrent, sabeu?..

—Sí, home, sí; ja ho sé. Són aquelles tan dures...

—Es clar, que sí...

Aleshores, el menestral caçador, que està una mica intrigat per l'actitud passiva dels dos homes, endevina a què és degut aquesta mena de procedir. Ell amb poc n'ha tingut prou.

Mentrestant, l'home de l'enorme cistell fa el seu camí. Es que té pressa d'arribar a la vila com més aviat millor, abans que s'acabi l'hora de mercat.

El pagès i el caçador ja pot dir-se que han arribat al mateix figueral. La dèria del pagès ara és que les figues flor que ell ha vist el dia anterior, en heure-les al seu davant donin la impressió cabdal que estan allò que se'n diu a punt. Que cada

una d'elles tingui per part baixa un parell de clevills que vagin d'un extrem a l'altre del fruit.

Però, què passa? El pagès i el caçador menestral ja són a sota les figueres. Tots dos, bocabadats, vingui voler descobrir el preat fruit que ha estat durant una nit el somni daurat del pagès; i, d'ençà d'una hora, el desig golafre del caçador menestral.

—Reïra amb el meu veí!.. —fa el pagès. —Mira aquestes petjades: encara són fresques com si ara mateix haguessin estat donades... Dintre d'aquell cistellàs!..

—Voleu dir que hi duïa totes les figues?
—Ben nèt que sí! Anem a collir-li les cireres!.. Ja que ell ha estat tan matiner, és just que nosaltres no tornem a casa amb les mans a la butxaca.

I dit això, el pagès i el caçador menestral —que en aquest moment no es recorda de les perdis —se n'han pujat fins als cirerers del veí.

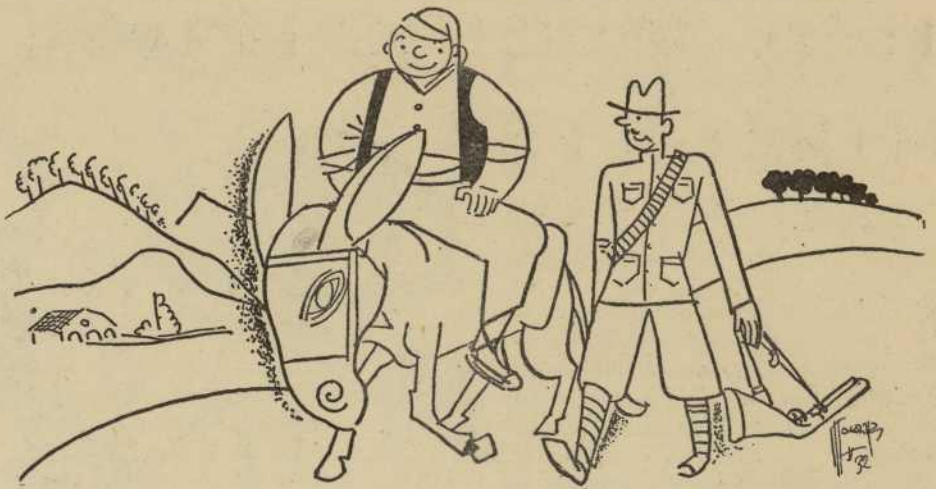
Les figues flor, a dir veritat, encara estaven tan verdes que sols per fer confitura haurien servit...

Les filles del rei Herodes. —Entre certa gent que creu en coses si fa no fa transcendents, hi ha la convicció que, de tant en tant, aqueixes tres deïtats, com si volguessin donar fermaça del que foren en l'època reculada en què van viure, fan una corranda per l'espai, acompanyades pel cascavelleig frenètic d'una música esbojarrada.

L'avi Pasquïet, que era un dels jais més vells i més plens de salut de la vila, sabia que les esmentades tres filles, ell mateix, en persona havia tingut ocasió de sentir-les passar per damunt del seu cap, un dia que havia anat a muntanya, en el precís moment que s'esqueïa a ésser a la llanda d'una cinglera, de cara a tramuntana.

Eren les tres de la tarda quan s'esdevingué el prodigi. L'avi Pasquïet, que podia afirmar conèixer els mateixos sons de la música, estava tan convençut d'haver tingut aquesta mena de troballa, que hau-

ria afirmat i jurat que el que diu era cert de tota certitud.

Ell deïa que les havia sentides passar, com una exalació, amb un deix tan harmònic que un hom hauria dit que eren estrofes despreses de la mateixa divinitat. Per això ell gairebé va caure de genolls, no pas espaordit, sinó amarat d'aquell místic daler de la gent imbuïda per tota manifestació sobrenatural.

L'avi Pasquïet, però, al cap d'uns quants mesos, per un assumpte d'interessos que res tenen a veure amb l'aparició o bé el pas de les filles del rei Herodes, va haver d'anar a Tortosa.

Es sabut que la gent de cúria de les ciutats de segon ordre, té per costum d'atendre el despatx durant les hores del matí. Són d'una cindició molt particular els homes de lleis de Tortosa.

L'avi Pasquïet, doncs, com no va poder enllestir l'afer en un dia, per manca de temps, en haver dinat, va tractar de passar la tarda de lleure amb la màxima dignitat possible... Va anar cap al pare.

En ésser al passeig predilecte dels tortosins —que en les tardes temperades d'hivern és com si diguéssim el *rendez-vous* de la ciutat —s'esqueïa que la banda de música del regiment de guarnició donava un concert. L'avi Pasquïet va pensar que bé podia escoltar a l'una peça mentre feia

temps fins a l'hora d'anar-se'n a sopar.

El programa, pel que es veia, era eclèctic fins a més no dir. Segons el que s'havia executat, demostrava que el mestre era d'un gust artístic que estava molt per damunt del vulgar. L'avi Pasquïet així ho creïa.

Ve que el mestre de la banda va cridar una altra vegada als seus músics per tal que es possessin a to per començar l'execució de la peça programada.

Un parell de minuts després, els acords d'una simfonia del repertori clàssic fendien l'aire aquietat d'aquell capvespre. I heus-aquí que aleshores van començar les comprovacions del bon avi Pasquïet...

Ell escoltava i escoltava... Li semblà que, no feia gaire temps, ell havia sentit una cosa que s'apropava a les seves orelles.

—Mil diables i mig!.. —exclamà de sobte. —Sí, ja hi caïe! Es clar, que això no és altra cosa que els cascavells que vaig sentir tocar la primavera passada, allà a muntanya...

Això va dir-ho en veu alta. Un ciutadà, que era al costat de l'avi Pasquïet, amantent, va dir-li:

—Mestre: pel que veig, aquesta tocada us fa el pes... No és estrany! Es d'una òpera que mai no envellirà... Els italians en són mestres en aquesta mena de música.

—Una pregunta us faré: això ho toquen molt sovint?

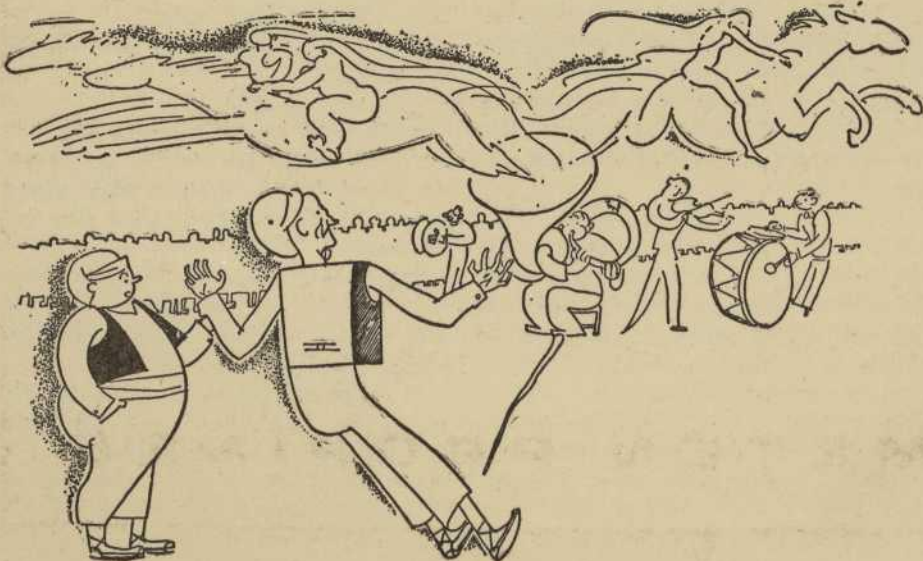
—Sempre que hi ha concert.

—Bé —va fer l'avi Pasquïet. —Ara comprene més del que fins avui he sabut... Les filles del rei Herodes?... Tot plegat, una bufada de tramuntana que va passar i va fer rebotre aquest cascavelleig contra la muntanya...

—Què dieu, bon home? —féu el seu circumstancial amic. —Que potser vós?..

—No: hi sóc tot! No feu males suposicions... Es que jo vaig confondre aquesta música amb allò que diuen que és el pas de les filles del rei Herodes... Però em dono compte massa tard de la meua errada. Vaig jurar i perjurar que jo les havia sentides passar...

La banda del regiment tocava la marxa guerrera de l'òpera "Aida".

EL SALVAMENT DELS SUBMARINS: INVENT CATALA

INFORMA el senyor Lluís G. Franquesa a *Vibració*, de Girona, que "quan menys ens ho esperàvem han sortit dos nous inventors que ofrenen les primícies de llur intel·ligència esplanant-nos un procediment per al salvament dels submarins en naufragi, un procediment que permet descobrir amb rapidesa el lloc exacte on està situat el submergit; saber rigorosament la fondària on es troba; parlar amb la dotació del vaixell i poder-lo posar a flor d'aigua sense la intervenció de bussos, malgrat es trobi a profunditats superiors a 200 metres, on ja és impossible el salvament per mitjà d'aquells, ja que calen excepcional resistència i qualitats per a fer descensos superior a 60 metres, a la qual profunditat la pressió a què està subjecte el bus és d'unes set atmòsferes, i per tant l'aire que respira arriba als seus pulmons amb una pressió anàloga.

"El que no han pogut resoldre els tècnics navals interessats en contínues proves de màquines més o menys complicades—que són resultat d'un treball interessant i neguitós, com s'ha demostrat amb el naufragi del submarí anglès "M. 2"—sembla que ho han resolt dos bons amics nostres

de Llagostera, els senyors Nadal i Casadevall, després d'interessants estudis i no poques dificultats amb un procediment que a primer cop d'ull ens apar una cosa inversemblantment senzilla.

"El procediment queda descrit en pocs mots. Els submarins aniran proveïts d'una o més boies de grandària i forma convenient amarrades sobre coberta per mitjà de dispositius pràctics que es maniobren des de l'interior. Va unit a la boia un cable de llargària variable que porta una indicació mètrica per a saber la profunditat a què es troba el submarí. L'altre extrem del cable va lligat a uns ganxos en forma semblant a una àncora, que actuen en posició invertida amarrats al casc del submarí a la coberta.

"La boia porta uns dispositius per a emetre senyals lluminosos, acústics o per a provocar columnes de fum o per a altres mitjans eficients que facilitessin el descobriment de dia o de nit de la boia flotant. Tots els dispositius o bé funcionen automàticament o bé maniobrats des de l'interior del submarí. A l'interior de la boia hi va un telèfon per a comunicar amb la

tripulació i un document indicant les característiques del vaixell, el nombre dels flotadors, llargària del cable i d'altres que puguin ésser útils al salvament. Tots aquests elements van dintre un compartiment especial de la boia tancat hermèticament, que pot obrir-se amb molta de facilitat, àdhuc per senzills pescadors.

"Quan el submarí va al fons, els tripulants, des de l'interior, deixen escapar les boies, que en el seu moviment ascendent van descabdellant el cable que porten unit. Ja a la superfície, és fàcil de descobrir-les, i per tant, de saber el lloc del naufragi i la profunditat a què es troba.

"El salvament es realitza pels vaixells-grues, els quals porten en un extrem una anella de ferro pesat. Pescada la boia, es desenganxa el cable on va unida passant-lo per dintre l'anella i deixant reliscar aquesta i el seu cable guiada pel que estava unit a la boia anirà a posar-se en contacte amb el submarí al punt on és fixada l'àncora, amb els ganxos de la qual quedarà amarrada l'anella. Repetida l'operació amb l'altra o altres boies, millor des de diferents vaixells, serà fàcil d'aixecar el submarí i de treure'l a la superfície".

BANUS QUICK LUNCH COMPANY

333 - LAVALLE - 333

Restaurant nord-american de gran rapidesa

NO S'ADMETEN PROPINES

NO ES COBRA COBERT

És una nova creació de la vida econòmica i moderna

ÚNIC EN EL SEU GÈNERE A SUD-AMÉRICA

AMB CAPACITAT PER ATENDRE 1500 PERSONES PER HORA

Brinda dinars i sopars selectes i abundants amb menús des de 60 centaus i un servei extra-ràpid, fàcil i correcte, sense esperes mortificants, de manera que en 10 minuts Vd. pot dinar o sopar amb tota comoditat i dintre d'una distingida atmòsfera. És digna de conèixer-se aquesta nova institució de la gran ciutat

Especial servei de tè, des de les 15 a les 18 hores, amb pasteleria elaborada a la casa.

NO S'ADMETEN PROPINES

LLIBRES, LLIBRES, LLIBRES!

“DE LA DICTADURA A LA REPUBLICA”

EL darrer llibre de Joan Estelrich conté els escrits i extractes de discursos fets a l'entorn dels esdeveniments hispànics d'engà de la caiguda de Primo de Rivera (28 de gener de 1930) fins a l'adveniment de la República (14 d'abril de 1931). Naturalment, per entremig de la crítica històrico-política que l'actualitat li exigeix com a comentador piodístic i orientador de correccionaris, sorgeix el programa, *grosso modo*, de les necessitats hispàniques, en setit de reforma moral, intel·lectual i política del país, determinades per la realitat permanent i profunda, sense oblidar els aspectes mudadissos de la realitat momentània en un criteri catalanista, liberal, tendenciós, anticatastròfic.

Aquesta notable col·lecció de postilles i prèdiques ve encapçada d'una introducció tan interessant o més que el cos del volum, per quant concreta amb encertada síntesi la doctrina dels catalans que prengueren determinada posició davant els catalanistes republicans en funció conspiradora contra el règim monàrquic. Val la pena de resumir-la en justificació de llur conducta passada i de la present.

Els d'un i altre cantó coincidiren en esmerçar tota llur activitat política a combatre l'estat de coses dictatorial. Divergien en front dels extrems de la violència almenys mentre hi hagués esperances d'altres solucions. — i aquestes hi eren. — No volien contribuir a cap moviment, ni que fos popular, si implicava conxorxa amb elements sindicalistes o amb militars insurrectes. Tampoc volien enganyar-se ni enganyar, postulant que la monarquia era l'únic obstacle a la solució del problema català, que un cop desaparegut l'obstacle ja no hi hauria problema i que per tant només podia hom ésser bon catalanista essent fervent republicà. Tal com es presentaven les coses, ningú de llur significació podia, en consciència, adherir-se a un moviment, les conseqüències del qual no podien ésser previstes.

Ha pogut, doncs, l'autor del llibre, publicat després de la proclamació de la República, afirmar que el nou règim ha vingut quan pacíficament es formà un govern que volgués, realment, sincerament, consultar l'opinió del país, segons exigències de egregis catalanistes que rebutjaven la violència, i que l'autonomia no ha vingut dins els termes pronosticats des del pacte convingut per un sol partit republicà. En preparar l'Estatut, ha calgut redactar-lo com si tots els catalans hi haguessin participat. En sotmetre'l al plebiscit dels Ajuntaments i al referèndum popular, ha calgut que tots els catalans, sense distinció entre governa-

mentals o no, hi possessin el coll. I, en portar-lo a Madrid, ha calgut també que el portessin unànimes. Per a garantir-nos la victòria, ha calgut presentar-lo com a producte de l'unanimitat catalana, sostinguda per tots els partits, àdhuc i sobretot els no-governamentals. Quant als procediments, ha calgut recórrer a l'únic procediment propugnat pels no-revolucionaris: el procediment de la concòrdia. I ha calgut desartar tota la retòrica maximalista i verament amenaçadora.

A l'hora de la discussió parlamentària, veiem que, com sospitaven els catalanistes sense qüestió prèvia, l'Espanya republicana no és més intel·ligent que l'Espanya monàrquica. Les mateixes multituds, incomprensives de la realitat, s'han revoltat contra els antidinàstics catalanistes que havien hipotecada llur independència a l'adveniment de la República, com si el sol fet d'implantar el nou règim significués un canvi radical dels espanyols. Només la posició d'uns quants homes — citem en primer terme Azaña i Alcalà Zamora — resoldrà interinament el gran problema, exactament el mateix que passava abans, quan manaven els dos caps de partit, que dominaven, si podien, llurs masses monàrquiques.

Interinament dic, perquè és evident que l'Estatut de Catalunya ha restat disminuït com qualsevol altre que haguessin pogut obtenir els catalanistes, inclinats a l'intervenció i a la intel·ligència. El mateix pacte de San Sebastián ja era un retrocés a la política, tan bescantada, de l'oportunisme. El fet és — com observa Estelrich — que les experiències d'aquests anys darrers, més que les prèdiques — ai las! — de l'escola de Prat i de Cambó, han portat a tots, “a tots, àdhuc, i potser sobretot, al mateix Macià, i als que set anys enrera se sentien en guerra amb Espanya, a la convicció, deseneisada en uns, activa en altres, que, si desitjàvem realment reeixir en el nostre ideal, ens era necessari tractar amb Madrid”. Es el que s'ha fet, amb enormes dificultats, dins la nova situació republicana.

Aquests i molts d'altres conceptes emplen el dens llibre d'Estelrich, que surt a llum proclamada ja la República. A algú podrà semblar audaciós reproduir en un volum els escrits del període anterior, que els esdeveniments aparentment contradiuen. No ho creguem pas. La doctrina que orienta la paraula del nostre publicista eminent, és en la seva essència inatacable i circumstancialment aplicada a la realitat amb tota discreció, com pertoca a un esperit delicat, agut, desinteressat de les conseqüències momentànies. Diu bé quan fa aquesta bella i noble declaració: “no creiem pas que la missió del polític, i menys encara la de l'intel·lectual o del crític, sigui d'anar darre-

ra els esdeveniments per a interpretar-los *a posteriori*, o d'esbrinar quin siguin els desigs populars i de les masses per a adherir-s'hi i gaudir-se de la popularitat. Liberals i demòcrates, però més liberals que demòcrates, admetem que la democràcia pot equivocar-se, i que tot un poble pot interpretar malament quin sigui el propi destí superior”.

Dins aquest precís, pulcre i claríssim estil i amb tan enlairats, fermes i aguts conceptes sorgeixen les glosses periodístiques, les peroracions acadèmiques i els estudis polítics de l'activitat quotidiana de Joan Estelrich. Crec que a Catalunya són pocs els comentadors de l'actualitat pública que escriguin i parlin amb tanta equanimitat i contundència. És un belligerant, és un partidista de concretat matís, és un adversari que, tot i sentint ben arrelades les seves idees i els seus procediments tàctics, no oblida mai que el suprem interès de Catalunya pot conduir-lo a solidaritzar-se amb els divergents de la lluita interna. Després de cada article, de cada discurs de polemista, Joan Estelrich pot dignament estrènyer les mans a llurs contradictors, perquè tot ha estat pensat i dit amb mots de gentilesa i amb anhels de futura intel·ligència.

Aquesta anotació porta al convenciment que Estelrich, a més de polític militant, és home de lletres, d'humanitats també, la qual cosa fa que la seva propaganda escrita i oral vingui embellida d'una elocució asserenada, transparent i elegant. Lamentable hauria estat que bona part dels capítols d'aquest llibre romangués en el silenci pesat de les col·leccions del diari o la revista. D'aquesta indiferència n'haurien patit les lletres catalanes, necessitades, potser, d'assaigs de política contemporània, de crítica social, literària i artística, i d'altres disciplines intel·lectuals. D'aquesta faisó n'es model la prosa de Joan Estelrich, elaborada sense esforços — o no ho sembla, que és el mateix — per a més llarga durada que la pròpia dels períodes folicularis. Sobretot, una correntia d'entusiasme que escalfa els pensaments i la frase, imprimeix al llibre una vibració, una vivacitat, un interès, que manté al lector en permanent curiositat i sensació estètica.

J. TORRENDELL.

F. B. M.

El segon volum de *Les Metamòrfosis* d'Apuleu conté els llibres VI-XI. El text revisat i la traducció pertany a Marçal Oliver, llicenciat en filosofia i lletres.

Aquest tom porta el número 53 i forma part de la sisena sèrie de la col·lecció d'autors grecs i llatins.

BALANÇ

El segon número d'*Els Llibres del Mes*, és encapçalat amb aquest comentari:

“Durant el mes de juliol només podem registrar l'aparició d'una vintena de llibres entre nosaltres. Es clar que trobaríem molts atenuants a aquesta petita xifra si n'analitzéssim la causa, però preferim no entretenir-nos a justificar aquest fet i advoçar perquè no es normalitzi aquesta minva de producció, per aconseguir la qual cosa, havem de fer, tots plegats, autors, editors i públic, tots els esforços.

“No confiem pas que a Catalunya puguem assolir un volum normal de publicacions com d'altres països les característiques dels quals els fan incomparables. No volem pas aspirar a obtenir la xifra de cinc cents llibres en un sol mes, com per exemple han pogut registrar el mes passat els francesos; però havem de convenir que vint llibres no corresponen pas a la potencialitat integral de Catalunya.

“I és que encara la bibliografia catalana no ha resolt un problema que ja dura massa, i és la manca de diversitat de publicacions: ens manquen llibres en català que no siguin simplement de literatura, art o història. Durant aquest mes, per exemple, no ha aparegut un sol llibre d'agricultura, de finances, d'enciclopèdia, de química, de mecànica, d'esports, de metallúrgia, de dret, de religió, d'ensenyament, de música, de dansa, d'art culinari, etc., i és que fins ara els grups editorials no han sabut donar la importància que correspon a les múltiples activitats de la vida moderna posades al servei de la bibliografia.

“No és solament el crit de “Novella, novella”, el que cal (i això que és tan necessari també), sinó que cal el crit de “Manuale industrials”, “Diccionaris”, “Tractats”, “Anuaris”, dels quals no podem passar-nos i havem de manllevar a bibliografies forasteres.

“El dia que les nostres cases editorials es decideixin a donar-nos publicacions de tota mena, al costat de les que ara ens donen, veurem automàticament enormement multiplicada la producció bibliogràfica catalana”.

LLIBRES D'ART CATALÀ

Els grans temples de Catalunya, llur construcció, llur història, llur ambient, són eruditament estudiats dins les monografies que els dedica la “Col·lecció Sant Jordi”, de l'editorial Barcino.

Fins ara han sortit les següents: *La catedral de Barcelona*, per Feliu Elias; *La catedral de València*, per F. Almeda i Vives; *La catedral Vella de Lleida*, per Joan Bergós; *El monestir de Poblet*, per Cèsar Martinell; *El monestir de Santes Creus*, per Cèsar Martinell, i *El temple de la Sagrada Família*, per I. Puig Boada.

UN NOU CATALEG EDITORIAL

Hem rebut el nou catàleg d'obres de fons de la Llibreria Catalònia.

Per remarcar la importància d'aquest fascicle que comprèn gairebé la meitat de la producció catalana contemporània, fem notar que consta de més de trenta Biblioteques i Col·leccions, 700 obres diverses, i en ell hi són representats més de dos cents autors nacionals i cent estrangers.

L'esmentat catàleg és enviat gratuïtament a tots els que el sol·liciten a la Llibreria Catalònia, Ronda de San Pere 3.

OBRES COMPLETES DE MARAGALL

Els subscriptors de les Obres Completes de Maragall han rebut ja els onze volums, que són els següents:

EL CENS DE CATALANS

Hem rebut la següent lletra de la secció d'Estadística del govern de la Generalitat de Catalunya, la qual, entre altres coses, diu:

Molt honorable senyor: El govern de la Generalitat de Catalunya ha encarregat a les oficines d'Estudis Econòmics i Socials d'anar a la ràpida formació d'un cens que permeti conèixer no tal sols el nombre de catalans que es troben a fora de Catalunya, així com també les professions a què es dediquen, per tal de posar els catalans d'ací en relació amb els catalans d'arreu.

Hom pot inscriure's o sol·licitar fulles d'inscripció a la secció d'Estadística de la Generalitat, carrer del Bisbe 6, Barcelona.

Al inscriure's, cal anotar: Nom, cognom, edat, lloc de naixença, nació i adreça de residència, professió i totes aquelles dades que hom cregui d'interès.

I, *Poesies*; II, *Fisonomias*; III, *Elogios*; IV, *Epistolari I*; V, *Estudis biogràfics*; VI, *Traduccions de Goethe I*; VII, *Por el alma de Cataluña*; VIII, *Traduccions de Goethe II*; IX, *Epistolari II*; X, *El derecho de hablar*; XI, *Enric d'Ofterdingen*.

Darrerament, i donada l'especial situació política i social de Catalunya, són molts els que desitgen conèixer o llegir novament l'obra de Maragall, i això ha donat lloc a un gran augment a les subscripcions.

LLIBRES PER A INFANTS

La col·lecció “Gestes de Catalans”, que amb tant d'encert ve publicant la Llibreria Catalònia, s'acaba d'enriquir amb un nou

volum. Els volums d'aquesta col·lecció contenen un episodi de la història de Catalunya, narrat als infants d'una manera plànera i entenedora.

S'han publicat fins ara, en aquesta col·lecció: *La conquesta de Mallorca*, il·lustrat per Joan G. Junceda; *Les victòries de Roger de Llúria*, amb dibuixos de Josep Narro, i ara últimament *La conquesta de València*, narració d'aquesta brillant gesta que acomplí Jaume I el Conqueridor.

Tots els volums són enquadernats i amb cobertes tirades a tot color.

AMICS DEL LLIBRE

Amb data 29 de març propassat han estat aprovats pel govern civil els estatuts de la novella agrupació Amics del Llibre, la Comissió Directiva de la qual és formada pels següents socis: Presidente, Eduard Verdguer; secretari, Enric Magrané; tresorer, Tomàs Sulé; administrador, Enric Cerezo; vocal-comptador, Aureli Latorre.

El seu estatge és: carrer Sant Ramon 6, principal.

REVISTAS

Ciència. — Acaba de sortir el número 43 d'aquesta revista catalana de ciència i tecnologia, amb el següent sumari:

Les vitamines des del punt de vista químic, A. Quintana Mari. — Reculls periòdics: Física. Els raigs còsmics. — A propòsit del III Congrés Internacional de Radiologia. — Estat actual de la tècnica radiològica, per Josep Grau i Cases — Varietats: Experiments ràbdics a les mines de potassa de Riedel. — Otto Warbur. El ferment transportador d'oxigen en la respiració. — La teoria de la relativitat. — Crònica. — Societat de Química de Catalunya. — Societat Catalana de Ciències Físiques, Químiques i Matemàtiques. — Bibliografia.

Revista Musical Catalana. — Heus ací l'interessant anunci del número corresponent al mes de març d'aquesta publicació, butlletí mensual de l'Orfeó Català:

El debut del *tonadillero* català senyor Pau Esteve, a Madrid; article en el qual Josep Subirà, especialista en qüestions referents a la *tonadilla* i excellent publicista i musicògraf, ens dóna diverses dades inèdites interessants del nostre compatriota esmentat. — Memòria artística i administrativa corresponent a l'any 1931, llegida pel secretari de l'Orfeó Català, En Pasqual Boada, en la junta general de socis celebrada el dia 14 de gener del corrent any, document que ens fa reviure d'una manera viva l'actuació de l'Orfeó durant la passada temporada. — Moviment musical: Amsterdam, Barcelona. — Vida musical dels orfeons de Catalunya. — Noticiari, i Obituari (el pintor Ramon Casas).

JAUME ROSQUELLAS I ALESSAN

A viat farà deu anys que sortia un tomet de versos que portava per títol Divuit poemes i signava Jaume Rosquellas. L'autor era ben jove i mostrava ésser de percepció fina i ferma i de tècnica, si encara imperfecta, prou llesta per a obtenir una expressió clara i exacta del pensar i el sentir. Potser massa facilitat de conjuminar el ritme i la rima i poca paciència per a castigar l'espontaneïtat adolescent. De totes maneres, la lectura revelava condicions

poètiques de futures obres millorades, sempre que l'autocrítica treballés sobre l'intuïció i la paraula fàcil. Més endavant la preuada joia de la Viola d'or i d'argent, dels Jocs Florals, li fou lliurada per la poesia Elogi inversemblant: sis concentrats sonets del veure, oïr, olorar, gustar i tocar, amb la torna de l'acció de gràcies al Senyor pels cinc sentits que ha infós, i que, si són experts pels goigs del món, ho són molt més per apropar-se a Déu. Jaume Rosquellas té la visió del més enllà, a l'ensens que l'amor a la natura gustada amb el goig dels sentits i de l'esperit, perquè, com ell diu, "No sols serveixen per fruir la vida — sinó que per ells coneixem l'ànima exquisida — que ens vibra amb un destí d'eternitat". Aquesta aleació d'humà i de religiós imprimeix a la poesia del jove escriptor un accent de cordialitat fina i espiritual, molt de la nostra terra camperola, que estima la vida i mira al cel.

BALADA DEL TOC D'ORACIÓ

Estrelleta del cloquer,
com un didal de fadrina,
sona el toc d'oració
baixet i amb la veu ben fina
que el camp, ara, s'ensopeix
i fa odor de tarongina.

Estrelleta del cloquer,
dring d'or fi, tota musica,
fes les notes ben suaus
com rajolí dins la pica,
com un ruixat a l'estiu,
com rialla prima i xica.

Estrelleta del cloquer,
llavi obert de la contrada,
quin so més polit que fas
adintre la capvesprada,
ara que canten els grills
i jo em trob amb l'estimada.

Estrelleta del cloquer,
clou el llavi de seguida
que la tarda ja ha tombat
i la Lluna treu florida,
i l'Amor, en cada pit,
batega com una vida!

CANT A LA VINYA

Salut, mare del vi que cada anyada
raja del cup i és joia del celler;
salut, matrona pròdiga i colrada,
salut, tros lluminós del meu terror.

La sang que bull a dintre de tes venes,
té l'ardència del sol que l'ha engendrat
i corre avalotada per les denes
de rosaris de grans que has infantat.

Tu ets aquella madona emmorenida,
estesa, tota lassa, pel pujol,
que treus a cada estiu nova florida
de fills que van cruixint de cara al sol.

I els uns es tornen rossos com l'espiga
i els altres emporprats com els rubins,
i quan ja són madurs, sense fatiga,
vessen la sang per l'home, a rajolins.

Tu ets la púdica fembra que cobreixes
ta musa amb els pàmpols i els serments;
que ets forta i plena puix de cop nodreixes
munió de fills assedegats i ardents.

Tu ets aquella gentil enamorada
per qui Bacus roman enyoradís
i et ve a xuclar, en mig la pampolada,
la saba, com un tast de paradís.

Tu ets la mare del vi que és sang novella
que es barreja amb la nostra i l'enforteix,
del vi daurat o roig com la rosella
per qui la gorja constantment glateix.

Del nèctar que és consol i és alegria,
que porta gust de brou al paladar,
del vi que és sang de Déu quan cada dia
consagra el sacerdot damunt l'altar.

Salut, mare del vi que cada anyada
raja del cup i és joia del celler;
salut, matrona pròdiga i colrada;
salut, tros lluminós del meu terror.

A LA VORA DE LA MAR

A la vora de la mar
n'hi ha una donzella...
Si té els ulls color de cel
d'or i sol hi té les celles,
si el seu llavi és rusc de mel
dues roses les parpelles,
oh que dolç podè estimar
quan l'Amor és tèbia i bella!

Ella en broda un mocadó
per l'aimant que tant espera,
ella en fila una cançó
que és un bleix de primavera,
si triga a tornar l'Amó,
adéu fruita primicera.

—Mariner, bon mariner,
no l'heu vist lluny de la costa,
dalt la nau, com un corcer,
amb cabells color de posta?
Abans de morir, primer
digueu-me que ja s'acosta.

Que ve a cercar-me amb dalit
perquè lluny de mi s'enyora;
que el dia se li fa nit
tot just l'albada el colora;
que al cor ja li esberla el pit
perquè li vol volà enfora.—

Mariner que sent això
perquè no li vessi el plò
que li ha nascut arran d'elles,
que també es un aimadó
i té lluny dues estrelles.
ha alucuat fort les parpelles

—Jo l'he vist, enllà del mar,
amb els ulls xops de rosada;
cada jorn, de tant plorar,
la mar s'infla amb una onada;
diu que glateix per tornar
i ofegar-se en l'abraçada.—

A la vora de la mar
n'hi ha una donzella...
Mar endins son mariner
fendeix l'ona sols per ella;
quan la nit sembla un dossier
ja la veu dalt d'una estrella...
Oh que dolç podè estimar
quan l'Amor és tèbia i bella!

CANÇÓ DEL PETÓ FURTAT

Tinc el llavi dolç encara
del petó que t'he furtat,
i la boea el serva, avara,
com un fruit assaonat.

No he volgut que me'l tornessis
perquè tinc una temor...
Qui sap si quan tu me'l fessis
robaries la dolçor!

Tinc el llavi dolç encara
del petó que t'he furtat,
i flàirosa la cara
de les galtes que he fregat.

Cada galta és una rosa,
cada rosa és un altar,
cada altar vol i no gosa
l'oració del besar.

Tinc el llavi dolç encara
del petó que que t'he furtat,
i saborós com el d'ara
no n'havia mai gustat.

Llavi roig, ni una ferida,
re li escau millor que un bes,
i el meu llavi, sense brida,
te l'ha dat i te l'ha pres...

Tinc el llavi dolç encara
del petó que t'he furtat.

ELS GEGANTS

D'ENTRE les tradicions que serveixen més regust nostrat, que porten arrelat allò que podria dir-se'n un tret característic inconfusible amb les coses de la terra, els gegants potser és una de les cabdals. Aneu a qualsevol ciutat o llogarret de Catalunya i, per a la vuitada de Corpus, el nombre de les celebracions que té guanyades totes les simpaties, de grans i petits, són les imponents figures, que representen, per la grandària i pel que hom vol veure-hi personificat, un tros de tradició que, com més anys passen, més digna de veneració és.

Els gegants, però, segons el lloc tenen allò que els és consubstancial, que vol dir tant com suposar que no tots porten llur glòria fins als límits de les grans simbolitzacions. Els gegants que, posem per cas, surten a donar el tom per un poble dels que podríem catalogar com de segon ordre, no poden ésser comparats amb els que donen vistositat a les procesons de les ciutats que, com per exem-

ple a Barcelona, prenen caïres d'una grandiositat d'evocació que és com una part consubstancial amb la festa mateixa.

Vol dir, doncs, que allí on hi ha allò que dóna tremp a la festa de Corpus amb més puixança, també és propi que els gegants tinguin la digna prosopopeia a què tenen dret. Per això, en sortir de la Seu, ja tenen guanyada per endavant l'admiració de la gent, que espera llur pas amb la satisfacció inefable de copsar la meravella dels gegants de la ciutat, perquè els barcelonins verament racials, tenen una mena de culte per tot allò que sigui eminentment de llur ànima pròpia.

Els gegants, per això mai no passen. A través de les centúries, tots els anys per la vuitada de Corpus, fan llur passejada ciutadana o vilatana.

Donen fermança així que són sempre a llur rengle de batalla per servir una de les tradicions més volgudes i per a irradiar l'alegria que arreu de Catalunya escampen ja sigui en les procesons de Corpus com en les de les festes majors.

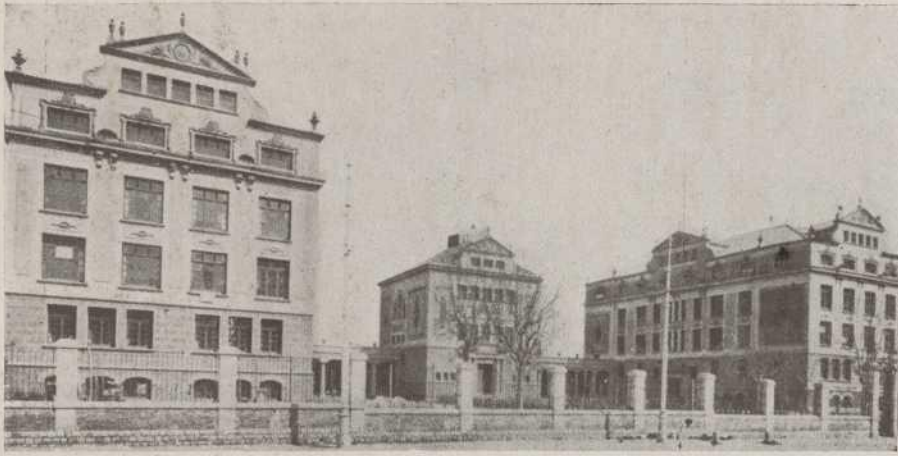

Els gegants de Barcelona, davant de ca la Ciutat, abans de començar la recorreguda del carrer.

Dib. de l'Apa, en el que interpreta la sensació que donen els gegants en passar pels carrers vells.

La modista, clavant, amb martell, les agulles del vestit de la gigantessa.

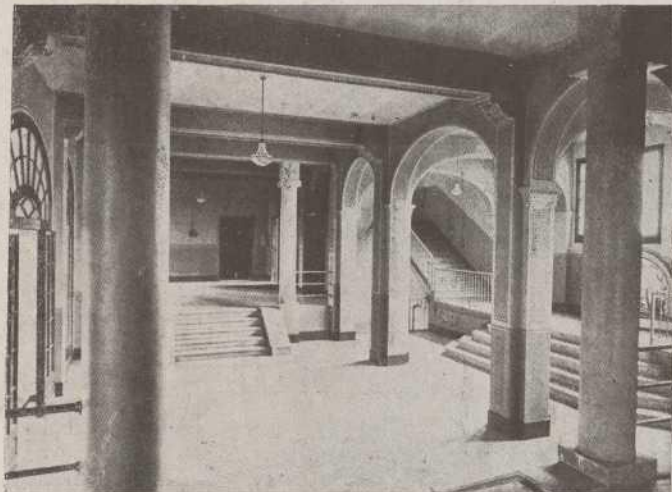

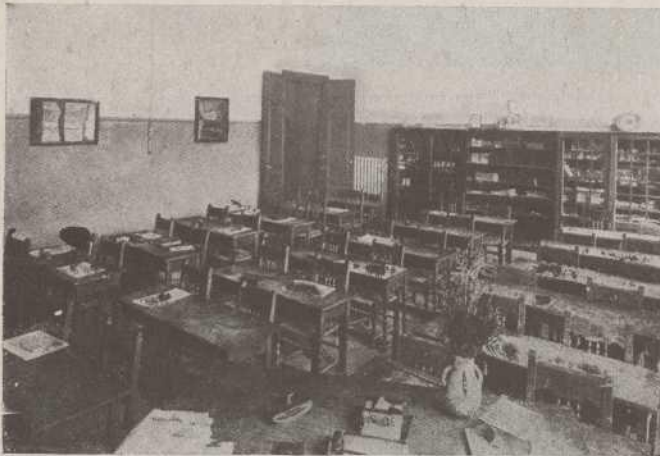
Grup Escolar Pere Vila. — Façana al Saló de St. Joan.

Grup Escolar "La Farigola". — Un aspecte del conjunt de l'edifici.

Grup Escolar Pere Vila. — Vestíbul d'entrada

Grup Escolar "La Farigola". — Una de les aules d'ensenyament primari

Grup Escolar Baldíri Reixac. — Façana

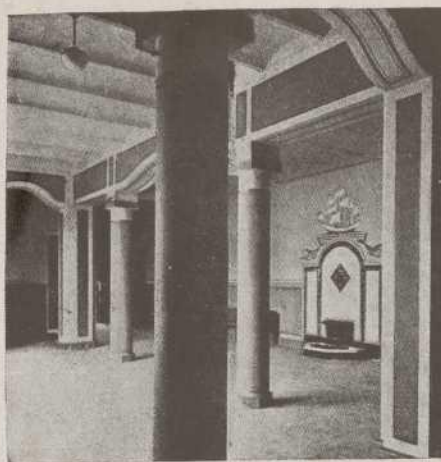
ELS GRUPS ESCOLARS

ELS esforços fets pels Ajuntaments de Barcelona de molts anys ençà per tal de dotar la Ciutat d'edificis escolars que necessitava i que el poble reclamava amb més instància cada dia, no varen arribar a tenir un principi de realització pràctica assegurada fins a l'any 1917. De vegades s'havia intentat executar la gran obra; sempre sortien entrebanes i dificultats que impedièn de seguir avant. Únicament s'havia fet alguna cosa parcial i particular. Però mai no s'havia pogut arribar a concretar l'aspiració general en un pla de conjunt completíssim per soplujar els 82.000 infants que componien el cens escolar de la Ciutat que amorosament abraçada amb els pobles del Pla, ja s'estenia de riu a riu. Ara el cens escolar és major, naturalment. Però els primers passos ja s'havien donat. La col·locació de la primera pedra de l'Escola Baixeres és el començament decidit d'aquesta nova època. Feia poc que s'havia obert la Via Laietana, i allí va bastir-se l'Escola. Reuneix totes les condicions de bona distribució, espai, aire i claror que exigeix la Pedagogia, i pel seu aspecte verament urbà i estètic, és un dels principals ornaments del novell carrer. Amb tot i la seva situació en mig de la ciutat vella on és més difícil obtenir grans solars, ocupa una superfície de 510 metres quadrats, és isolada, i els quatre pisos de què consta fan façana a tres carrers, amples a bastament. Ella va servir perfectament per donar idea al poble del que anava a ésser la realització del pla dels Grups Escolars que iniciava l'Ajuntament. També en un altre aspecte era model aquesta escola: en ella va fer l'Ajuntament excel·lent ús del llegat de 500.000 pessetes instituit per En Baixeres. Les altres nombroses deixes per a idèntics objectes, tindrien, aiximateix, magnífica eficàcia, millores i completades com aquesta per l'Ajuntament.

Construïda l'Escola Baixeres, immediatament va constituir-se un Patronat de veïns que vetlla per ella, exemple que s'ha seguit sempre més.

D'allavors, i amb tan bons auspicis, que varen consolidar l'entusiasme i la confiança del poble, arrenca el floret de Grups Escolars amb què l'Ajuntament ha enjoiellat la Ciutat; la gran superfície que comprèn la Barcelona moderna (més de 75 quilòmetres quadrats) ha estat sembrada de magnífics edificis escolars escampats irregularment de cap a cap, amb l'idea que cap infant, visqui allà on visqui, no hagi de caminar més de quinze minuts per anar a l'escola. I quins edificis! Tots ells reuneixen les millors condicions exigides per la Pedagogia i per l'Higiene: isolats i espaiosos; i especialment a l'Eixample, on és més fàcil disposar de terreny, ocupen tots l'espai d'una illa, que com és sabut, allí són generalment uns quadrats aixamfranats de cent vint metres per cent vint metres.

Encara més: les escoles són generalment rodejades de jardins, i s'ha procurat edificarles en carrers el més ample possible, i si

Grup Escolar Ramon Llull. — Un dels vestibuls interiors.

Grup Escolar Ramon Llull. — Façana i jardí al carrer Consell de Cent.

DE BARCELONA

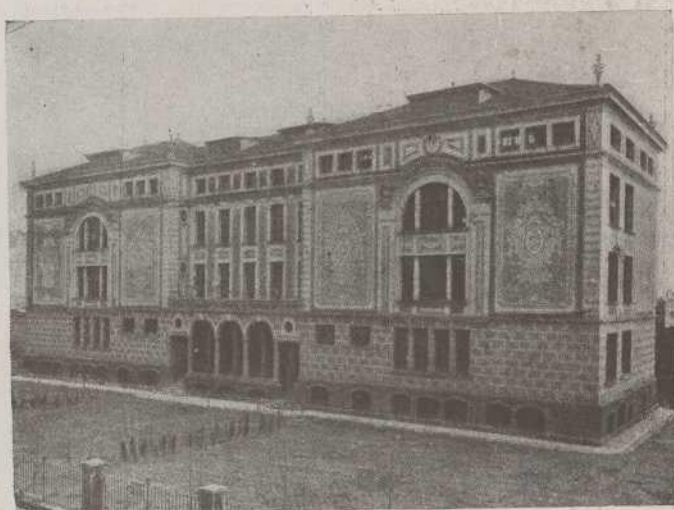
pot ésser grans vies o places. I per bon coronament se n'ha estudiat amb tota cura l'aspecte monumental.

“Dues coses resulten a cada moment d'aquest procés que ha seguit les construccions escolars a la nostra ciutat. L'una, la preocupació de l'Ajuntament de solucionar el problema dels edificis escolars... L'altra és l'esperit de continuïtat, la insistència del poble a demanar escoles dignes i a l'altura de les exigències del moment”.

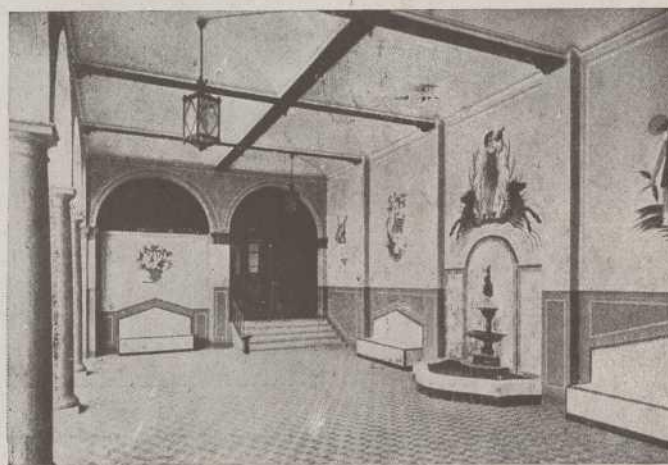
La compenetració del poble amb l'obra de les construccions escolars s'ha vist constantment, i especialment quan tota la barriada de Sans, guiada per les seves societats cooperatives i culturals, va anar en imponent manifestació fins a llunyana plaça de Sant Jaume a demanar a l'Ajuntament que li construís també una escola que urgentment necessitava; l'Ajuntament va atendre la petició, bastint-l'hi un dels magnífics grups.

Contrasta amb l'esperit de tot Barcelona el comportament de l'Estat espanyol. Ja hem alludit les dificultats i obstacles que es varen vèncer per arribar a la victòria; no cal parlar-ne. Parlem únicament del que va passar quan ja era un fet l'aspiració suprema de Barcelona. Va venir un dia que la construcció dels Grups Escolars va ésser violentament interrompuda; el Patronat Escolar que havia de regir-los va ésser dissolt, i fins van arribar a ésser amenaçats alguns edificis escolars d'ésser destinats a usos indignes. L'inquinia contra la cultura de Barcelona va assumir caràcters ferotges, extrems inconcebibles: l'Ajuntament havia publicat un voluminós i magnífic llibre en el qual hom fa l'història de les construccions escolars fetes i on es publiquen els projectes de les que estaven fent o per fer; dones bé: aquest preciós llibre, que havia portat triomfalment la visió de la cultura catalana per totes les nacions civilitzades fins a haver-se'n de fer una segona edició—de la qual en guardaven com un tresor molts exemplars a la Casa de la Ciutat—va ésser tirat al foc per ordre dels que llavors portaven la direcció de la nostra Pàtria, junt amb altres llibres i altres documents catalans per l'únic delict d'ésser catalans. Sortosament, així que varen passar aquelles circumstàncies, es reprengueren les construccions, es restablí el Patronat Escolar amb facultats ampliades i s'inauguraren nous Grups Escolars, i la victòria de la nostra cultura va afermar-se, obrint una nova era per a la formació espiritual de les generacions barcelonines.

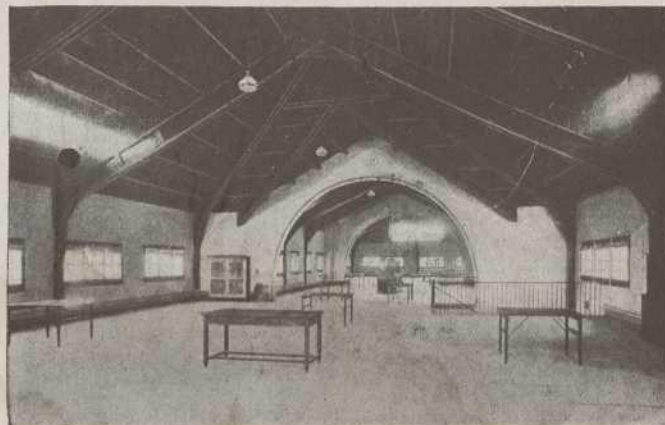
Els edificis escolars que hom va obrir o reobrir tan bon punt va caure la dictadura de Primo de Rivera, són els que porten els noms següents: Baixeres, Ramon Llull, Pere Vila i Codina, La Farigola, Baldori Reixac, Lluís Vives, Escoles Domènec, Milà i Fontanals, Lluïsa Cura, Mossèn Jacint Verdagner, Escola Maternal Forestier, Pi i Margall, Aribau, Dolors Montcerdà i Escola de Les Corts.

Grup Escolar Lluís Vives. — Façana i jardí al carrer Canalejas

Grup Escolar Lluís Vives.—Entrada, Vestíbul de les Quatre Estacions

Grup Escolar Lluís Vives.—Gran nau de conjunts i treballs manuals

Grup Escolar Milà i Fontanals i Lluïsa Cura. — Vista general de l'edifici.

D'alguns d'aquests edificis públics gravats, i n'anem a donar algunes notícies.

L'Escola Pere Vila i Codina recorda aquell bon lleidatà del poblet d'Oluges, que va viure a Rosari de Santa Fe i que en morir, l'any 1912, va llegar per a escoles 500.000 pesos al seu poble i a Cervera, partit a que aquell pertany, i 1.000.000 a Barcelona. Aquestes escoles (les barcelonines) ocupen una illa completa que fa façana principal al Saló de Sant Joan. Magnífic edifici.

Les Escoles Domènec, de Gràcia, carrer de Sant Pere Màrtir, foren, en el seu dia, edificades per la senyora Adela Domènec, la qual, a més d'això, en morir va fer un llegat de 397.700 pessetes a l'Ajuntament, per tal que completés la seva obra, i aquest ho va fer deixant-les, després de transformades i notablement millorades, atenent a les característiques de la barriada i a les exigències i orientacions de la pedagogia moderna, sota la direcció del Patronat Do-

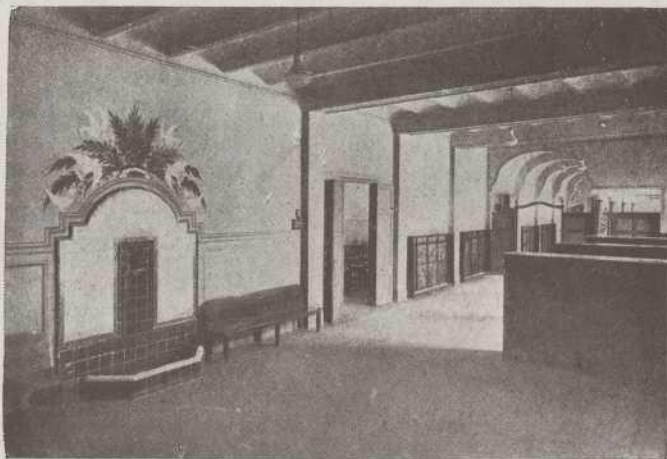
Grup Escolar Milà i Fontanals i Lluïsa Cura. — Façana interior i pati de joc.

mènec, ja instituït abans per la previsió i bona voluntat de la donadora.

L'Escola Graduada de Nenes de Valldaroca, era un casolot mig arrunat que havia estat hostal amb el nom d'hotel de la Farigola, servint últimament d'escola pública; pertanyia a l'Ajuntament del Poblet, i d'ell va passar al de Barcelona en fer-se l'agregació. L'Ajuntament de la Ciutat, en l'any 1918 va fer-ne un edifici no molt gran, uns 25×18 metres (la barriada és petita) però elegantíssim, degut a l'arquitecte: En Josep Gidai, que tant s'ha distingit en aquesta mena de construccions; hi va esmerçar 156.627 pessetes. És a la Riera, al peu de la carretera dels Josepets, i fent joce perfecte amb la pintoresca barriada.

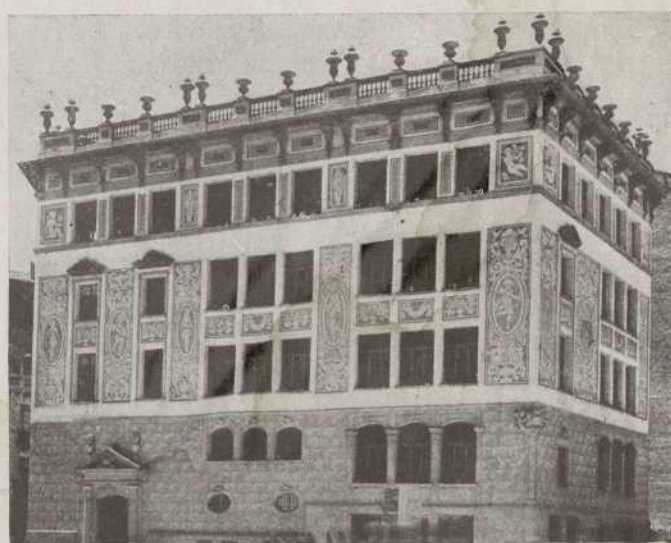
L'Escola Ramon Llull ocupa aquella illa que forma l'encreuament de la Gran Via Diagonal amb els carrers de Marina, Con-

Grup Escolar Milà i Fontanals i Lluïsa Cura. — Vestíbul.

Grup Escolar de les Corts. — Vista general de l'edifici

Grup Escolar Baixeres. — Façana principal

Grup Escolar Bonaventura Carles Aribau. — Vista general.

cell de Cent i Cerdanya, un poc més enllà del temple de la Sagrada Família. S'hi havia començat, ja fa anys, un edifici que va quedar abandonat a mig fer i era conegut, popularment, per *El Convent dels Gossos*. Comprat en 1918 per l'Ajuntament per la quantitat de pessetes 878.576.20, i enderrocat per tal de bastir l'actual grup escolar, capaç per 1.200 alumnes. És notabilíssima la porxada i vestibul d'entrada.

Escoles Milà i Fontanals, per a nois, i M.ª Cura, per a noies. Aquest grup es va situar entre els carrers del Carme, dels Angels i del Peu de la Creu, per complir la voluntat de Maria Cura, que va disposar que el volia en aquest barri en el testament atorgat en 1909 en deixar a la Ciutat les dues terceres parts del producte líquid dels seus bens. Va morir en 1916 i l'Ajuntament va percebre pessetes 192.981.39, i en agraïment a la bona obra va donar-li el seu nom. La part destinada a nens porta el nom del patriarca del renaixement de Catalunya. És capaç per a 1.000 alumnes i el seu cost es va elevar a pessetes 1.390.000. Aquest edifici fa magnífica parella amb la Casa de Convalescència que té a l'altra banda de carrer i que és una bellesa de Barcelona. Sobre tot, la façana interior i pati de joc d'aquesta escola es d'un magnífic efecte.

L'Escola Lluís Vives és deguda al gran moviment d'opinió de la barriada de Sans en 1918, que ja hem descrit, accedint al qual l'Ajuntament va construir-la en un solar de la seva propietat, al costat de la Riera Blanca, destinant-la a escoles graduades per a pàrvuls, nens

Grup Escolar Dolors Moncerdà. — Vista general de l'edifici.

i nenes. El seu nom es en memòria del gran pensador valencià que va dedicar bona part de la seva vida a les qüestions relacionades amb l'educació, essent una de les principals figures d'Europa a l'època del Renaixement. El solar té una superfície total de 120.000 pams quadrats, L'edifici escola es compon de soterranis, planta baixa i tres pisos, i és capaç per a 750 alumnes. Les obres s'adjudicaren per 841.270.80 pessetes i començaren en març de 1921.

No volem acabar aquesta ressenya sense dir unes paraules en elogi de l'escola que porta el nom de l'autor del gran llibre *Ensenyança de minyons*, el gran pedagog català del segle XVIII Baldric Reixac, reivindicat no fa gaires anys com una de les nístrs glòries. És un edifici d'aspecte suau i simpàtic a més no poder, que suscita l'idea d'una gran masia senyorial o d'una bellíssima casa de creu, destacant-se gaiament de tots els altres grups escolars de Barcelona.

Els que abans hagin concorregut a alguna escola pública de Barcelona, a la simple vista d'aquests gravats n'o podran menys que tenir-les per cabanyes comparades amb palaus.

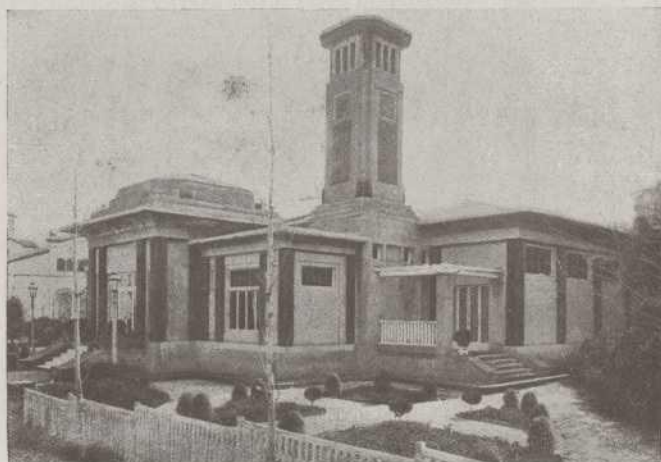
I si elles eren així no cal considerar com serien les que s'estilaven en les altres poblacions, que ara van seguint també en aquest punt l'exemple de la capital tant com poden.

Els edificis escolars actuals, són digne estatge de l'ensenyança de la nostra raça, i el canvi radical coincideix, venturosament, amb l'entrada triomfal de la llengua pàtria en l'escola renovada.

Al·leluia, catalans! Al·leluia.

Grup Escolar Francesc Pi i Margall. — Vista general

Escola maternal Forestier. — Un altre aspecte

Grup Escolar Mossèn Jacint Verdaguer. — Vista general de l'edifici

UNA IMPORTANT REFORMA A LA PLAÇA DE CATALUNYA

Vista de la Plaça de Catalunya; en cercle, les cases que han d'anar a terra

SET EDIFICIS A TERRA.—DIVUIT MILIONS.—UNES GRANS OFICINES QUE FARAN LA COMPETÈNCIA A LA TELEFÒNICA

ELS barcelonins que pertanyen al gremi dels transeïnts—al qual tots pertanyem una mica—i molt especialment els que estem afiliats a la Confederació dels que van a peu, han passat reiteradament per la plaça de Catalunya i s'han quedat sorpresos en veure que aquella casassa enorme, que s'aixeca al xamfrà del Portal de l'Àngel, davant l'edifici-fàbrica de la Telefònica, ha d'ésser enderrocada dintre de poc. En realitat han començat ja les obres d'enderrocament en forma que molt aviat els picots devastadors hauran arrasat les parets exteriors de l'edifici.

Molts barcelonins s'haurà limitat durant mesos i mesos a passar per davant d'aquella casa que servia de camp d'operacions als bons grimpadors portuguesos, i llegir el cartell anunciador del *Derribo* tot fent aquest comentari planyívol:

—Quina llàstima!

Ben pocs, però, hauran sentit la necessitat de saber si allò era cert, i, si era cert, a quines causes era degut l'enderrocament de l'esmentat edifici.

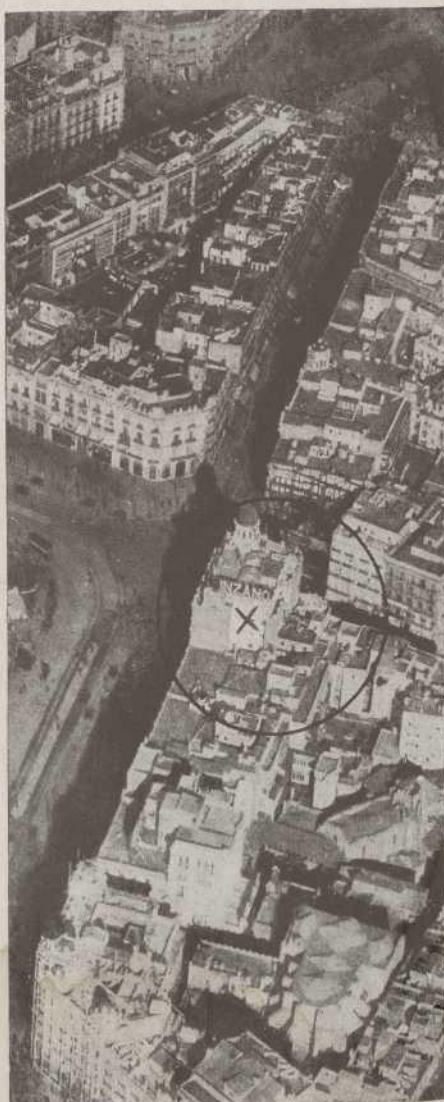
Jo sempre he entès que el periodista ha d'ésser curiós per temperament, i que la curiositat periodística ha de compensar la discreció, la tímidesa o la comoditat del públic... Per això he volgut saber què hi havia de cert en una sèrie de rumors que circulen a l'entorn d'una suposada reforma d'aquell xamfrà de la plaça de Catalunya, i hem començat per per interrogar una colla d'establiments afectats. La sortida de la Catalònia, d'En Cabot i d'En Maristany començava per advertir-nos que la nova de l'enderrocament no era un true comercial...

Les noves que teníem han resultat certes. La Companyia Canadenca (*Riegos y Fuerzas del Ebro*) ha adquirit, no solament l'edifici xamfrà de la plaça de Catalunya i portal de l'Àngel, sinó les set

cases que van des de can Cuyàs a l'edifici del Banc Alemany Transatlàntic, de la plaça de Catalunya.

D'aquestes cases, és natural, només interessen a la Companyia adquiridora, els solars. Sembla que gairebé tot serà enderrocat, llevat d'un parell de pisos que seran conservats de la casa del xamfrà.

Fa prop de dos anys que començaren les

Una altre fotografia del mateix indret, tretta des dels aires.

gestions de la Companyia Canadenca per adquirir els esmentats edificis amb el propòsit, segons es diu, de muntar un gran edifici on instal·lar-hi unes oficinasses imponents. Alguns dels propietaris de la casa, en els quals havia posat els ulls la Companyia, es resistiren heroicament a la venda. És possible que aquesta heroicitat reportés als interessats beneficis importants, car, segons m'han dit, una de les propietàries que més es resistia va cobrar, per la casa, un milió cinquanta mil pessetes i cinquanta mil pessetes d'indemnització pel trasllat. En Ganzer, l'òptic, també es féu l'interessant una colla de mesos, i no se sap si al final fou ell o la Canadenca el que va claudicar...

El propietari d'un conegut establiment del Portal de l'Àngel ens deia que la Canadenca ha pagat per les set cases esmentades, un total de divuit milions de pessetes. Oidà!

Els establiments i llogaters que encara no han desallotjat els edificis que han d'ésser enderrocats tenen un any de temps per fer-ho. La reforma de referència, però, ha plantejat un problema jurídic important, car no hi ha dubte que lesionarà els interessos dels establiments acreditats de fa molts anys que es troben enclavats en la zona al·ludida. Molts d'aquests establiments, que costaren importants quantitats de trasllat a la majoria, per no estar a l'empar de contractes de lloguer a llargs terminis, hauran de sortir sense indemnització o amb la sola indemnització d'un any de lloguer.

I encara més: En traslladar-se la Companyia Canadenca de les seves actuals oficines a l'edifici monstre que s'aixequi al xamfrà del Portal de l'Àngel o Plaça de Catalunya, s'assegura que serà enderrocada la casa que *Riegos y Fuerza del Ebro* ocupa actualment a la mentada plaça, i que aleshores es procedirà immediatament a una nova urbanització de la plaça de Catalunya.

Però això serà objecte d'un altre reportatge d'evident interès barceloní.

Domènec de BELLMUNT.

La brotada dels ametllers dona al paisatge una fesomia tota simpàtica i atraient

LA PRIMAVERA

EN bon punt els dies fredorals de l'hivern han quedat enrera, que és el moment en què la vida comença de manifestar-se amb nous esclats, la terra catalana, tan aciençada en tot allò que respecta a la seva qualitat, per al bon seny en tots els ordres, esdevé pròdiga, com si talment sols esperés l'arribada d'aquesta estació de l'any per donar la impressió cabdal del que pot el braó ferreny dels seus habitants. La primavera, que s'insinua quan les primeres flors de ginesta dels recers esclaten, vol dir que té la més gran de les esperances al seu costat.

Aquesta estació de l'any, a Catalunya, té un significat que li dóna una categoria gairebé fora de l'abast dels qui no saben interpretar-la amb un sentit de beutat. És que la nostra terra, amb la varietat infinita de caïres que l'exornen, d'una banda a l'altra de la seva àrea, més aviat reduïda, fa l'efecte que, dintre la petitesse material, hi ha hagut una mena de compensació, per tal com era just que així fos.

En ésser a la primavera, arreu de Catalunya diria's que un nou alè de vida hi ha passat per donar a la terra una nova mostra del que és capaç la transformança de les estacions. És una cosa, a dir veritat, que té

Com a borrallons de neu penjats de les branques, semblen aquestes flors blanques dels ametllers.

al seu favor la gràcia dolça dels raigs de sol tebis que fan rebentar les gemmes vivificades dels arbres que de seguida s'amostraran plens de flors gaies, pures, com l'aire mateix que bressola les branques que les sostenen.

Les arbredes, que són l'afirmació palesa de la vitalitat d'una raça, perquè vol dir que existeix un amor arrelat al que fa girar l'esguard envers el fruit de demà, són florides. Els ametllers — aquests arbres clàssics, que són la concreció de la natura feta harmonia i al mateix temps útils a l'home que els conrea — s'han cobert de floretes blanques, que ben tost seran fruit.

Els altres arbres també fan la florida, amb la bona esperança d'arribar a la collita i retribuir el treball de la pagesia que ha tingut cura amorosívola per ells. Per això, a la nostra terra, hi ha un culte tan arrelat per l'arbre, perquè se'l considera com un ajut considerable per a l'economia general de l'agricultura.

I a la primavera és quan es manifesta de ple la bondat de les qualitats de la terra catalana, ja que, per avançat, comença a gaudir-se la gaubança dels dies lluminosos dels mesos imminents, que són la concreció i l'esclat de l'estació augural.

LA ELEGANCIA EN LOS RETRATOS DE PUIG

SIEMPRE es grato comprobar en la marcha de un artista su arribo sin fatiga, y como aligerado de innecesario lastre, a etapas más avanzadas de su carrera. Vicente Puig nos brinda una oportunidad de hacer ahora tal comprobación. Con su última muestra expuesta en los salones de Staudt el año pasado, ha evidenciado este pintor cómo su avance es más ágil, más leve, y con menor esfuerzo aparente, cuanto más dilatada es la vía recorrida. Si el camino es largo y los obstáculos numerosos, también el aliento es más hondo; el paso es más presto.

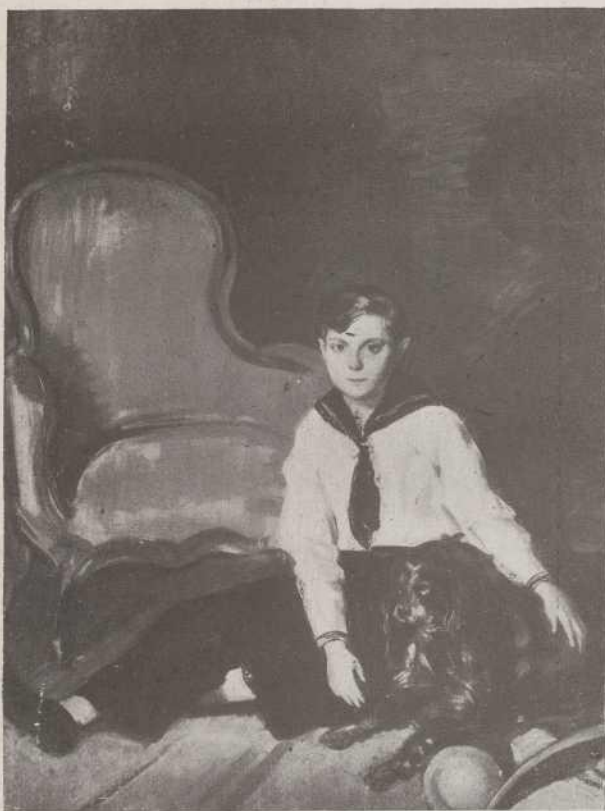
No vamos a hacer aquí la presentación de Puig, conocido pintor catalán residente entre nosotros. Sus varias exposiciones anteriores han sabido granjearle la consideración y el respeto de nuestros círculos selectos que le han otorgado como un pasaporte de singular excelencia. Pero si queremos señalar brevemente en esta nota un nuevo aspecto de la obra de este artista, revelado en su última exposición. Quienes la hayan visitado no habrán dejado de advertir entre los trabajos que la integraban, aquel conjunto de retratos de mujeres, breve conjunto de apenas seis retratos, que indicaba la nueva modalidad en el pintor. No decimos que Puig antes de ahora no hubiera hecho retratos; siempre ocuparon,

Senyora Blanca
de Vehils.

nos anioja, retenerlas en la tela! ¡qué ardua tarea la de transmitir las al espectador!

Puig sabe de esa *difícil-facilidad*. Sus retratos tienen la gracia natural, la finura y la levedad, que cautivan en los maestros del género. Ni superficial ni solemne, consigue man-

Nen Albert Vehils

entre sus múltiples manifestaciones artísticas anteriores, un lugar preferente. Pero estos de ahora creemos son cosa aparte. Todo, hasta sus reducidas dimensiones, los señalan como un feliz hallazgo. Y es que el artista, en su noble afán de encontrar nuevos derroteros, ha sabido dar con la nota que lo singulariza dentro del género.

Los retratos de Puig tienen en esta su reciente manera, todas las calidades que han distinguido a los grandes retratistas de damas. ¿Quién no ha meditado alguna vez, ante la gracia y la distinción de una bella mujer, retratada por cualquiera de los maestros inmortales, en la extraordinaria virtud del artista para comunicar a la figura retratada esa distinción y esa gracia que supo captar en el modelo? ¿No hemos sospechado que, quizás, el raro encanto, la suave delicadeza, con que nos atraen esas figuras, más sea debido a la magia del arte del pintor que a la presencia de esas calidades en el modelo? Y si existieron, si es que no las inventó el artista, ¡cuán difícil, se

Senyora de Han

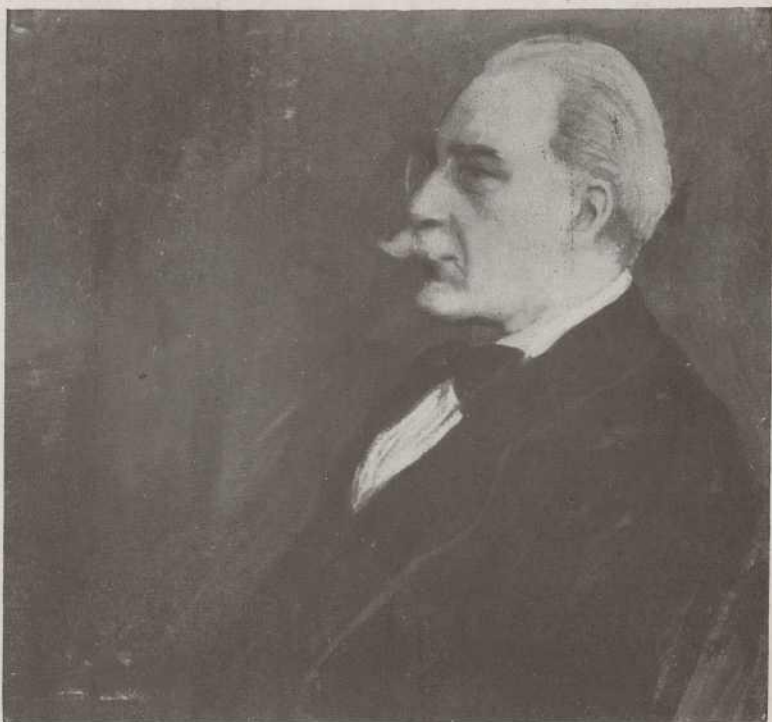

tenerse en un tono grato y desenvuelto que no nos fatiga, y dice lo que tiene que decir sin dejar de ser amable. Siempre hay en sus figuras tres o cuatro rasgos distintivos en los que queda patentizado el carácter. Un soplo de verdad humana anima a esas figuras que se agitan dentro de los cuatro lados del marco, como si pugnasen por salir a un mundo menos limitado.

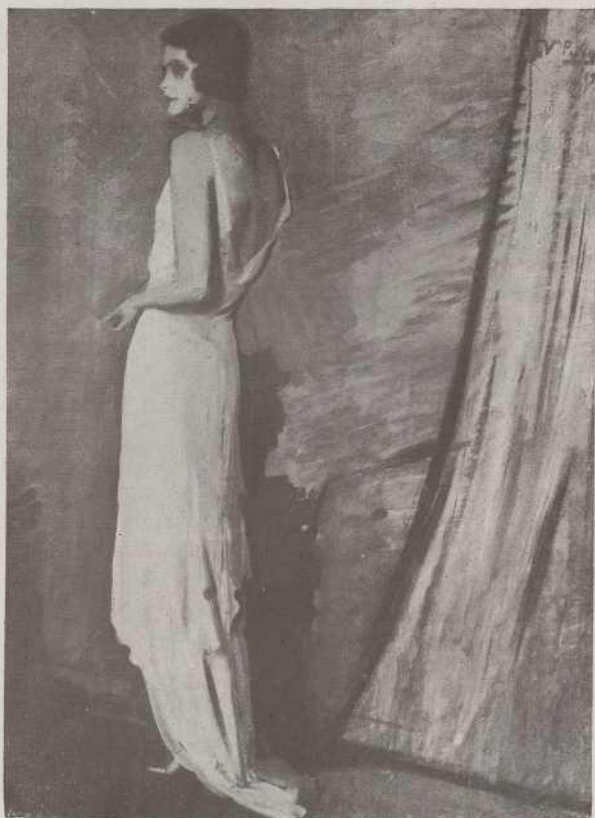
Su exquisita sensibilidad de pintor, manifestada en otras obras de distinto carácter, ha permitido a Puig realizar en estos retratos sus más variadas y audaces entonaciones de color. Sin repetirse a través de su ya numerosa serie (creemos que alcanzan a quince en total, con los ejecutados después de clausurada aquella exposición) ha obtenido, en cada uno de sus retratos, difíciles armonías que su ponderado sentido de la sobriedad ha sabido sofrenar. Grises plateados, negros profundos, violentos rojos. Rosas delicados, como en el vestido de la señora de Rodríguez Larreta, o verdes apagados como en el tapado de la señora de Vehils; suavidades de raso cual las que ciñen la esbelta figura de la señorita de Leloir... Variedad en el matiz, riqueza en el color, justeza en los valores. Y todo eso fundido en una resultante de buen gusto y una rara distinción espiritual.

Como una excepción dentro de su actual serie ha realizado Puig el retrato, contrastando con la gracia y delicadeza de sus personajes femeninos, de la recia figura, plena de tranquilidad y nobleza, del escritor Torrendell. Tiene este retrato, sin las pretensiones grandilocuentes de los enormes estudios psicológicos a que nos tienen acostumbrados, toda la precisión, toda la verdad, de los documentos humanos. Es una *ficha*, una *ficha biográfica*, en la que el autor ha dejado materializado con esa apariencia ligera y suelta que le caracteriza, los rasgos personales, la bonhomía y el talante del difundido escritor catalán. Otra excepción en el conjunto la constituiría el retrato del niño de Vehils, graciosa efigie de infante.

Y para concluir, un detalle curioso que informará al lector que no haya visto estos retratos y ahora contempla aquí las reproducciones fotográficas que publicamos. Todos ellos están pintados en pequeñas tablas, tablas de no más de 50 x 60 centímetros, característica de las obras que forman esta serie.

El senyor Joan Torrendell.

Senyora de Rodríguez Larreta.

Senyoreta Mercè Leloir Unzué.

Pero ejecutadas todas con la amplia visión, con el noble criterio, de los retratistas ilustres de todas las épocas, conservan, en su voluntaria limitación de espacio, las cualidades esenciales, las condiciones específicas diríamos, inherentes a todos los artistas excepcionalmente dotados que han descollado en esta difícil rama de la pintura. Por eso es que, al contemplar el lector los grabados que ilustran esta nota, ha sentido por un momento la comezón de la duda respecto a lo que, con alguna insistencia, dejamos dicho acerca de las reducidas dimensiones de los retratos: ¿No es verdad que estas reproducciones fotográficas sugieren por su grandeza, por su concepto de la composición y la unidad de su conjunto las vastas proporciones de los grandes retratos? Porque eso son en rigor estos que venimos comentando: una primorosa colección de *pequeños-grandes* retratos.

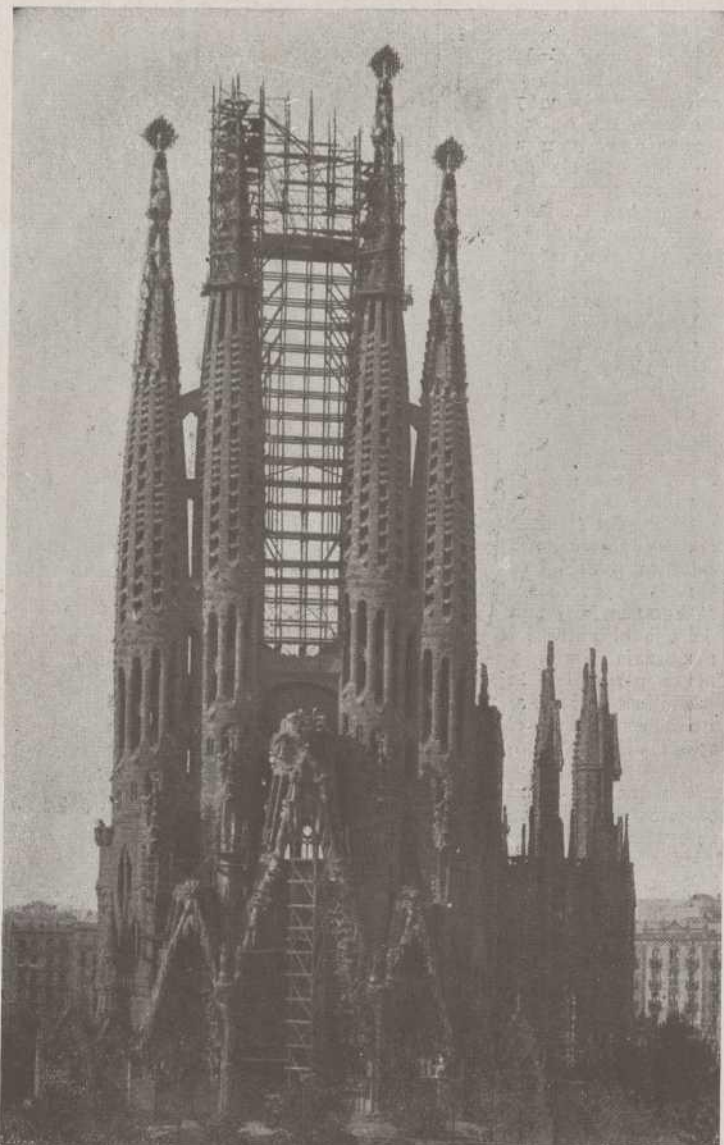
F. A. PALOMAR.

NOCES D'OR DEL TEMPLE DE LA SAGRADA FAMÍLIA (1882-1932)

A CABA de celebrar-se a Barcelona el cinquantenari de la inauguració de les obres del grandios temple de la Sagrada Família, recordant el 19 de març de 1882 en què va ésser col·locada la seva primera pedra.

No podia ésser més humil l'origen d'aquesta institució. L'any 1866 es va fundar a Barcelona l'Associació Espiritual de Devots de St. Josep, essent-ne l'iniciador i l'ànima el Sr. D. Josep Bocabella i Verdagner, venerable llibreter del carrer de la Princesa. La llibreria, antiquíssima, ocupa encara la mateixa caseta, entre carrers vells, que uns quants anys abans de la data citada havia hagut d'ésser esmotxada per donar pas al novell carrer. El portaven de l'associació era la revisteta *El Propagador de la Devoció a San José*, i en aquesta revista va llançar el senyor Bocabella la idea de construir un grandios temple votiu i expiatori consagrat a la Sagrada Família, que fos reproducció de la basílica de Loreto i que com ella tingués en el seu interior una còpia lo més exacta possible de la Santa Casa de Nazaret.

Digna és d'admiració la fe i constància del senyor Bocabella, que amb tan modesta organització va aconseguir de comprar el dia 31 de desembre de l'any 1881, i per

Sagrada Família; la façana del Naixement, a punt d'ésser enllestits

172.000 pessetes, la illa que limiten els carrers de Cerdanya, Provença, Marina i Mallorca, i que resulta ésser el centre geomètric de la Barcelona que s'estén del Besós al Llobregat.

Es va encarregar de la direcció de l'obra l'arquitecte diocesà senyor Francese del Villar, el qual modificant la idea de l'iniciador, va projectar un temple gòtic amb cripta.

El dia de Sant Josep de 1882, l'humil poble de Sant Martí de Provençals estava de gran festa, i una enorme gentada va acompanyar al bisbe Urquinaona, que vestit de pontifical i assistit com capitular per l'electe bisbe de Vic doctor Morgades, va celebrar la cerimònia litúrgica de la benedicció de la primera pedra de la futura construcció.

Les obres varen començar de seguida, i a l'any següent va dimitir el senyor del Villar. Per indicació del gran arquitecte Martorell i mitjançant circumstències molt honoroses, que caracteritzen l'honestitat professional d'aquelles èpoques, es va confiar al gran arquitecte Gaudí, de 32 anys d'edat, la direcció de l'obra, a la qual va dedicar la seva poderosa intel·ligència i una amor de pare i d'artista incommensurable.

En començar la seva gestió es va trobar amb la cripta a mig fer, i l'invertit en ella

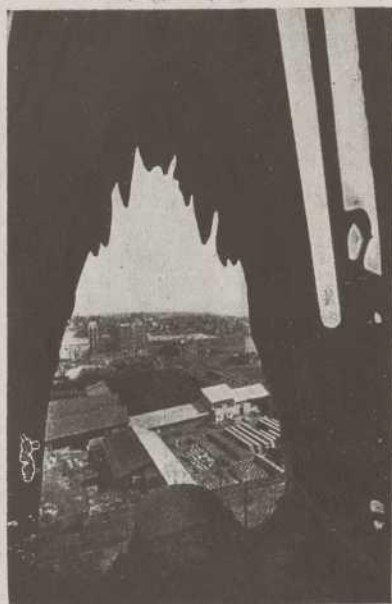
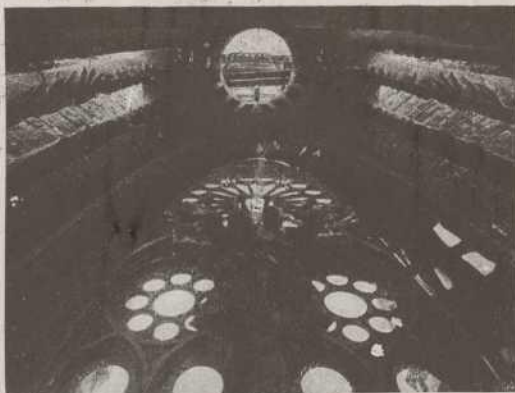
Sr. Josep Maria Bocabella i Verdagner, iniciador de l'erectió del temple de la Sagrada Família.

El Sr. Antoni Gaudí, el genial arquitecte director de les obres d'aquest magne monument religiós.

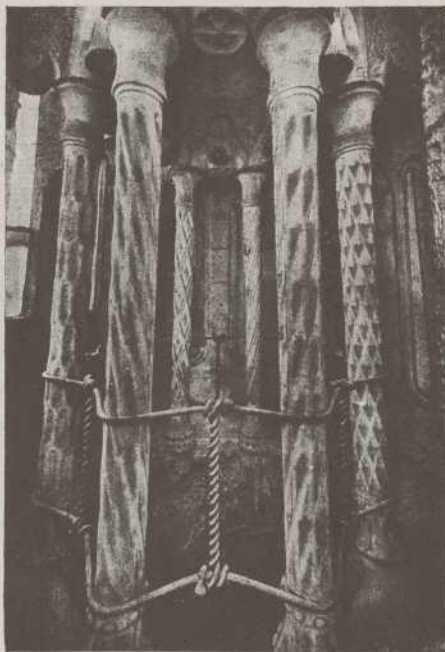
Aspecte que oferirà el Temple una vegada acabat, segons el projecte de Gaudí.

Detalls de la llotja de la coronació de la Mare de Déu: (1) i (3) Nolvis i obertura a l'exterior. (2) Acabament de la llanterna i finestral i rosa del creuer.

va obligar-lo a seguir l'orientació tradicional dada al temple, si bé va millorar el primitiu projecte, obtenint per a la cripta major esbeltesa i lluminositat, salvant la insignificantia del projecte, encara que aquesta cripta sempre va ésser un peu forçat que va molestar a En Gaudí per a la realització originalíssima de la seva obra que en els seus liniaments generals tenen les següents característiques:

Tres graonades portaran a les seves tres façanes. La principal tindrà un porxo (50 per 15 x 45 m.) amb set portes. Per la d'un extrem s'entrarà al baptisteri; per la col·lateral, a la capella de la penitència; per les cinc del mig a les cinc naus de l'església. D'aquestes, la central tindrà 15 metres d'amplada i 45 d'alçada, més 15 de coberta; les quatre laterals, 7'50 m. d'amplada i 30 m. d'alçària. Cadascuna, 39 m. de llarg, de les portes al creuer. Aquest, 60 de llargada. Al mig, la cúpula del cim de tres naus, cobrirà 30 m. d'amplada per

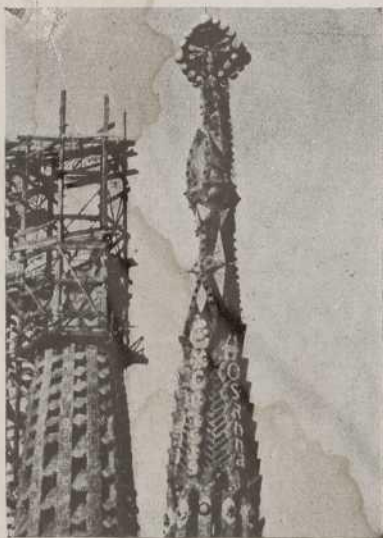

Galeria del enpulí de la porta del Rosari, en el Claustre.

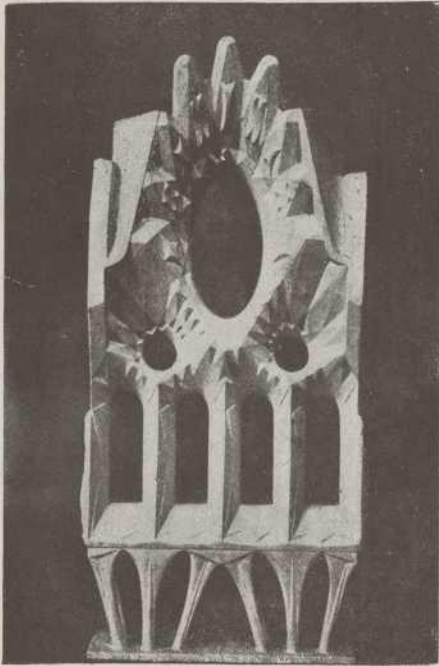
bori principal — alçària interior, 70 metres — que a l'exterior rematarà en una creu lluminosa, als 176 m., estarà flanquejada per quatre cimboris — dedicats als Evangelistes — als de 127 m. i tindrà darrera el de la Mare de Déu, alt de 123 m. Sota d'ells, l'altar major, amb el seu lampadari-baldaquí.

L'absis, que té construïda la pared exterior, les espigues de la qual puguen fins a 50 metres, va de façana a façana: l'integren set capelles, la girola que formarà el presbiteri amb les graonades de l'altar major al mig, que davallen fins al creuer.

A l'extrem Oest les tres naus del creuer donaran pas per tres portals a la façana de la Passió de N. S. J. i a l'extrem oposat Est, es troben ja els tres magnífics portals de la façana del Naixement, que s'està acabant i glossa el naixement i la infantesa de Crist. Els quatre campanars d'aquesta façana arriben fins a 112 metres, igual que els quatre de la Passió. Altres

Campanars de la façana del Naixement. (1) i (2) Cos final d'un dels campanars i l'inmediat del campanar veí. (3) Creu lobulada i conjunt final

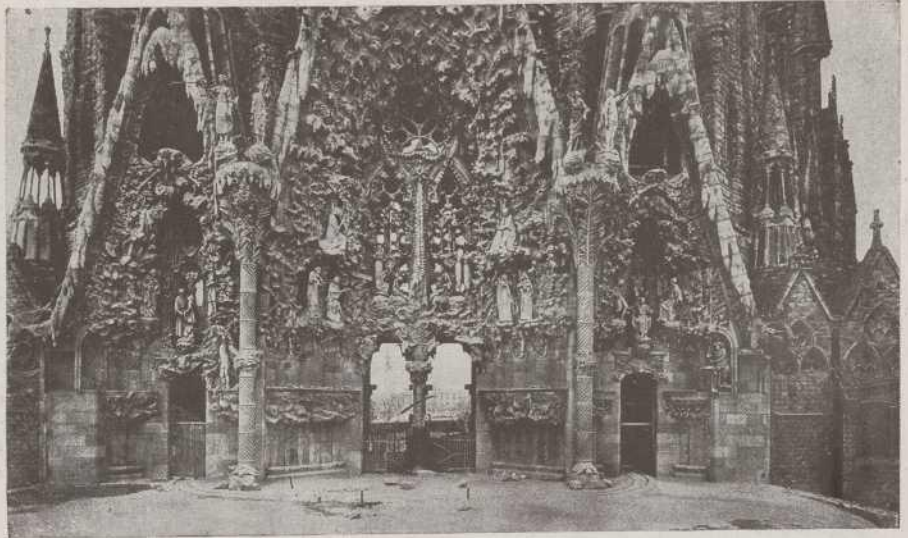
Un finestral de la nau central i trifori del Temple. (Clixé, de la maqueta).

quatre, els de la façana principal, arribaran a 115 metres. Els dotze campanars van dedicats als dotze apòstols.

Ja construïda i celebrant-s'hi cultes, hi ha la cripta, rotonda de 40 x 30 metres, i girola, capelles i sagristies (1.576 m.². Al·gària, 10 metres.

Voltarà el temple un claustre de doble planta, que anirà de façana a façana. En els angles posteriors, les sagristies, i al mig l'edifici de la Mare de Déu. En el tros ja construït de la planta superior hi ha la meravellosa porta de la Mare de Déu del Roser, i en la de l'inferior, tallers d'es-cultura.

En el temple, sumades planta

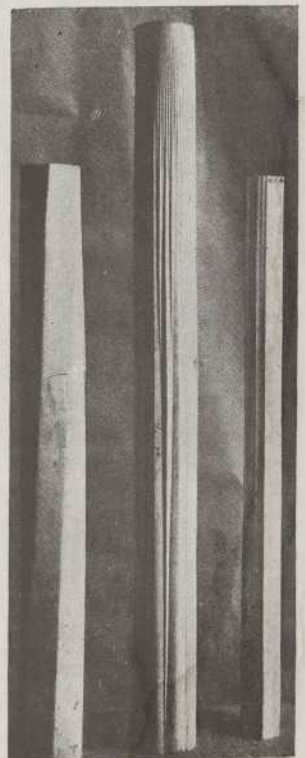
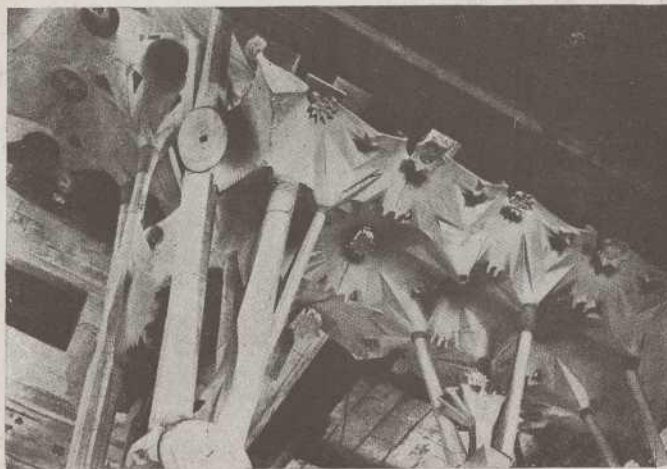
Portals de la façana del Naizement

i triforis — 20.294 m.² — podran congregar-s'hi, còmodament asseguts, 14.000 fidels.

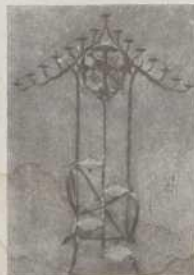
Els dotze campanars tindran un nombre extraordinari de campanes, acordades en octaves, per tons i semitons. Es distribuïran en tres grups: un de campanes tubulars que sonaràn per percussió; un altre també

(Segueix a la pàg. 29)

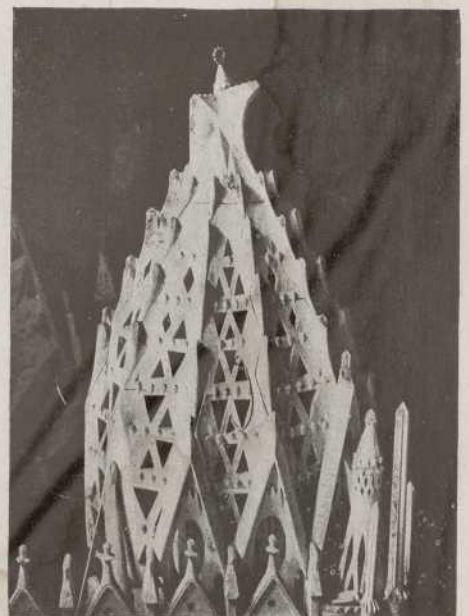
Una tramada de voltes. (Clixé tret de la maqueta).

Models de columnes del Temple

Objectes litúrgics (forja)

Cúpula de la sagristia del Temple

LA LINIA AERIA BARCELONA- ANDORRA

DIES passats tingué lloc la inauguració oficial dels viatges en aquesta línia catalana, la primera essencialment catalana que s'organitza a la nostra terra. Al matí, un avió tripulat per Canudas, director de la línia, portà a terme el seu primer viatge,

Plaça d'Andorra la Vella, capital de la petita república

Un recó de la mateixa plaça a la arribada del correu

portant cinc passatgers: Joaquim Ventura i Joaquim Pellicena, concellers del Municipi de Barcelona; Gabriel Montserrat, concessionari de la línia; el fotògraf Gaspar i Llorenç Fornés. En tornar, es quedà a la Seu d'Urgell el senyor Montserrat, ocupant el seu lloc el senyor Alfred Domènech.

Tots quedaren agraçosament impressionats per les belleses del recorregut, amb la imponderable visió del Pireneu, tot el cobert de neu, espectacle meravellós, que fou albirat des de 500 metres per damunt la serra del Cadí. El trajecte passa, aproximadament, per damunt la muntanya de Montserrat, per Manresa, Cardona, prop de Solsona i el Cadí occidental.

De moment, la línia s'acaba a la Seu d'Urgell, i es portarà a

cap un sol viatge a la semana. Cada dimarts sortirà de l'aeròdrom del Prat, a les onze del matí, i de l'aeròdrom Nadal, de la Seu d'Urgell, a dos quarts de cinc de la tarda. El recorregut es fa en cinquanta minuts, aprixidament. Pels mitjans ordinaris, s'empren un un mínim de set hores.

Els avions de l'aeròdrom Canudas, que fan el servei, poden portar de quatre a sis passatgers, instal·lats en confortable cabina tancada i ben proveïda de calefacció; en aquestes condicions, el viatge resulta molt còmode, i extraordinàriament agradable. Tots els catalans i especialment els aimants de l'alta muntanya, no han de deixar de contemplar la visió imponderable del Pireneu.

La duana d'Andorra, del cantó de Catalunya

La "Casa de la Vall". Congrès i Senat de la República

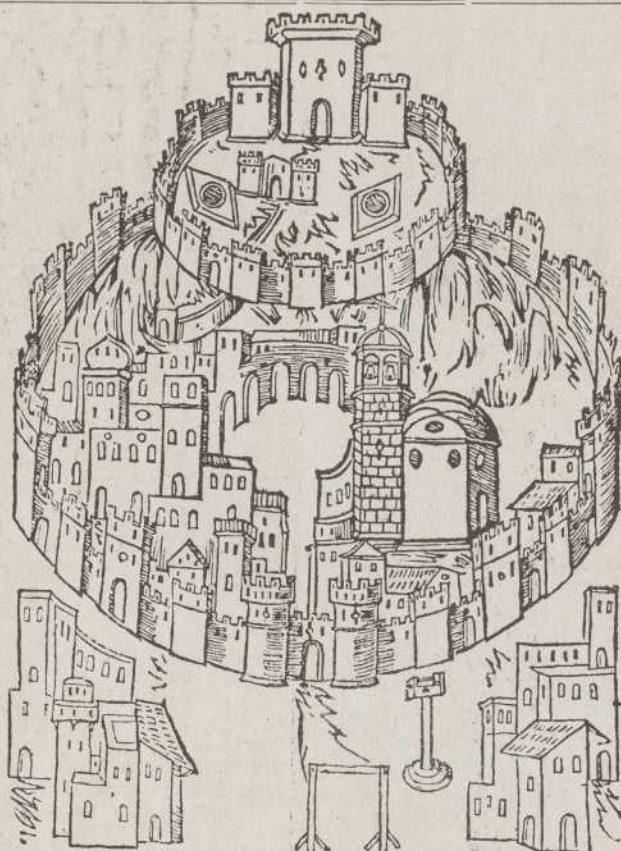
Vista general d'Andorra la Vella i gairebé de tota la nació

EREM a la pica de Guardamar, prop de Penyalogosa, en el descans d'una intensa recerca d'objectes prehistòrics. Els ulls es complaven, car el dia era clar, en els Columbrets, per l'Orient; en la desembocadura de l'Ebre, pel Nord, i en la fondalada de València—amplíssima horta—pel Sud. Sota els nostres braços, oberts en arc amorós, tota la terra castellanona.

Terra de castells, no? En llibres de text vàrem llegir que a llurs molts castells deu Castella el seu nom. També vàrem llegir que Castelló—capitalitat—prové de *Castàlia*, que en llatí significa castell. Però la província—que ha pres el nom de la seva ciutat major—té i ha tingut una multitud de castells. I així bé li quadra aquest nom, encara que no li fos donat per antonomàsia, encara que altres terres valencianes tinguin tants de castells com aquesta comarca castellanona. És el cas, però, que el mot Castelló dona una forta idea de castells, torres, marlets i altres defenses guerreres.

La toponímia de la comarca ajuda a aquesta idea: Castellnou, Castre, Castellfort, Castell de Cabres, Castàlia, Torre d'En Besora i Torre d'En Domènec, en els que no hi ha despulles de torres però que les deurien tenir en llurs temps medievals. Cinetorres, Torreixava, Torre-somera, Torralba, Torreblanca... i d'altres Torres. L'excursionista trobarà, en les seves marxas, camins i barranes de la Torre i de la Torreta. Moltes muntanyes i molts turons són denominats Castell i Torre.

...I sense més que recordar lectures periodístiques, qualsevol lector tindrà en el magí el castell de la Paníscola, el de Morella i el de Segorb, per indicar-ne tres cadascun per cadascun de tres punts car-

Vista panoràmica d'Onda. (Gravat en "La Crònica de València", de Viciana (any 1563).

CASTELLS CASTELLENONCS

PER CARLES SALVADOR

dinals, famosos castells tots tres, cèlebres, que tant han intervingut en la història de la nostra valenciana pàtria.

Els castells—cosa sabuda és—es troben en llocs elevats. Les torres—no sempre. Coronant Culla i coronant Ares hi havia castells. Nosaltres no hem trobat en aquestes altures més que munts de ruïnes, fonaments i pols de calcinació. D'altres, encara són drets, més o menys malmesos—generalment més.—Tals el de Montornés,

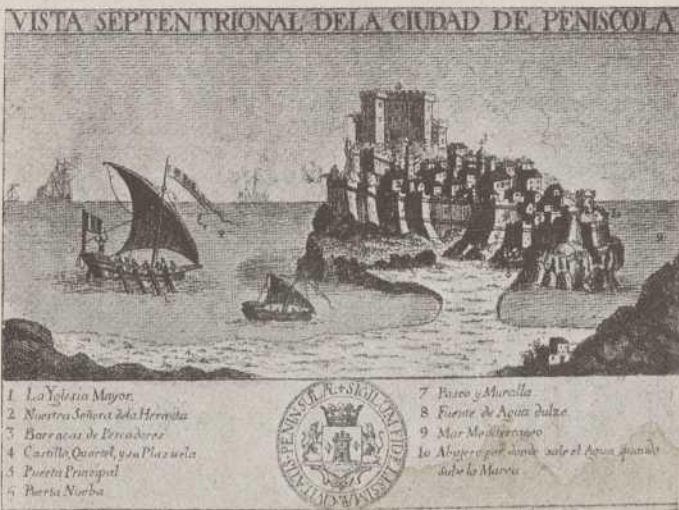
el de Xivert, el de Vilamés...

Aquestes torres i aquests castells estan malmesos. És possible que no n'hi hagi ni un només de ben conservat o ben restaurat. Cauen de tan vells i de tan abandonats. I és que donada la idiosincràcia del valencià, no varen produir el tipus castellà, la casta dels senyors castellans; al menys com a Castella que, malgrat el temps i llurs revoltes, encara manté un fil de sang castellana o millor dit feudal, en venes aristocràtiques.

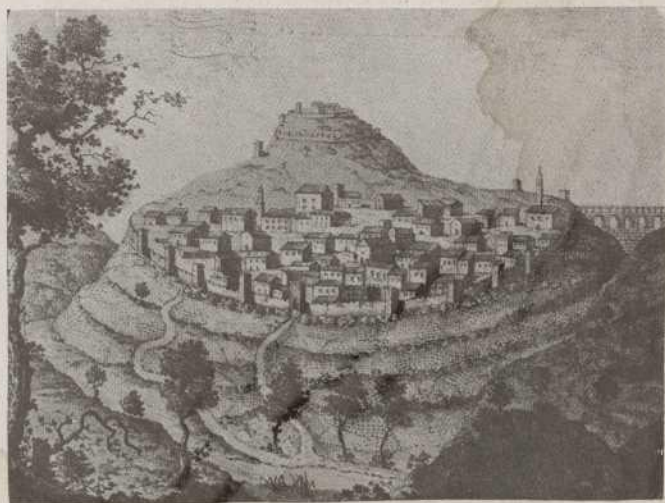
Els nostres cavallers de la reconquesta que es varen trobar amb més de cent castells, a larbs els uns, altres anteriors ja a la invasió musulmana, no varen demostrar posseir una ètica tan greu, tan adusta o tan fèrria com la que tenien els senyors feudals, castellans, de Castella. I no és pas que oblidem l'obra cabdal caballeresca *Tirant lo Blanc*, que per a un assaig acarariem amb *El sentiment de la riquesa a Castella*, de Pere Corromines. El cas és, dones—i deixem els motius d'assaig que no van bé ací—que a València no es va produir el tipus vulgar del castellà.

Cert que en el castell de Xivert hi varen viure els cavallers del Temple, als quals va ésser donat pels ascendents del rei Don Jaume I, segons diu en la seva *Crònica*, vida cavalleresca i real, per quant el rei Don Martí va reunir Corts en tal castell que, al propi temps, era palau dels monarques. També és cert que a Paníscola, en el seu castell, el papa Luna reunia clergues bel·licosos i cavallers... Però a Xilvella, en una masia, és on escriu el cavaller Muntaner la *Crònica* d'una de les més grans aventures cavalleresques que el món ha vist. En una masia, i no en un castell! Repetim-ho per a terminar: el

(Segueix a la pág. 25)

Vista de Paníscola, la península castell. (Làmina de Palomino en l'Atlant Espanyol (tom IX) i imprés l'any 1786).

La Vila i el Castell de Morella. (Làmina de darreries del segle XVIII que figura a la Descripció del Regne de València del botànic Cavanilles)

CRONIQUEES CATALANES

Carles Soldevila, parlant sobre la moda en el Club Femení d'Esports

Inauguració de la cambra Hispano Polaca de Comerç a Barcelona

No és pas la primera vegada aquesta que perlem del Club Femení i d'Esports, de Barcelona, entitat joveníssima que, d'acord amb el que indica el seu nom, aplega a les dones que volen tenir cura del seu perfeccionament físic i els agrada practicar la gimnàstica i els altres esports adients al seu sexe.

Però l'aspiració del Club es la d'intervenir en totes aquelles qüestions que puguin contribuir a donar una cultura integral a la dona mitjançant l'organització de biblioteca, cursos i conferències sobre diferents temes i que interessin principalment a les seves associades.

Darrerament, el culte literat català Carles Soldevila va donar en el local del Club una conferència sobre la moda i la seva evolució amb exhibició de models retrospectius, la qual, com era de suposar, es va veure ben concorreguda.

□ □ □

De la guerra ençà, i després de la independència de Polònia, són molts els ciutadans de dita nacionalitat que s'han residenciat a Catalunya, dedicats al comerç i

L'estàtua de Fivaller a l'Ajuntament on van posar flors amb motiu del canvi de nom al carrer Ferran.

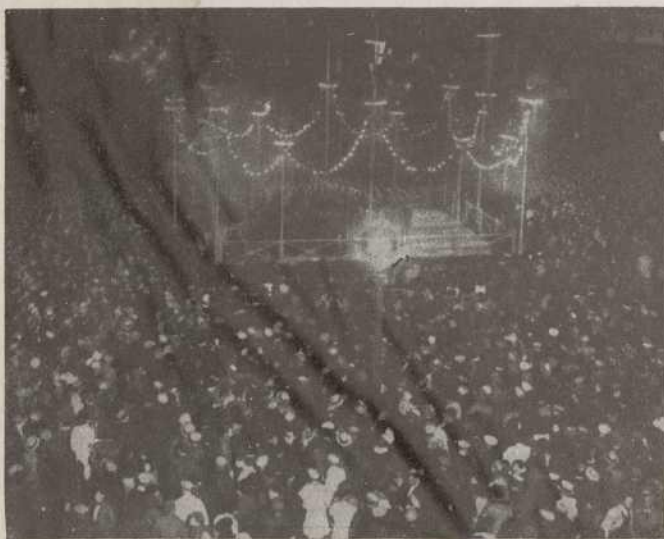
a l'indústria. Paral·lelament, l'intercanvi entre la nostra terra i el seu país ha anat prenent increment; no era d'estranyar, doncs, que per ajudar a resoldre les dificultats que es puguin presentar, i per estimular cada dia més les nostres vinculacions econòmiques entre els dos països, s'organitzés a Barcelona la Cambra de Comerç Hispano-Polaca, a l'acte d'inauguració de la qual, celebrat fa poc, varen conèixer les autoritats locals i bon nombre d'invitats.

□ □ □

El carrer de Ferran, el carrer "Fernandu" com ne deien popularment els ciutadans, un dels carrers més populars de Barcelona, ha estat batejat de bell nou. No ens reca el canvi de nom, no tan sols pel que significava d'un règim d'opressió, sinó perquè en son lloc s'hi ha posat el d'un català il·lustre. D'ara endavant es dirà el carrer de Fivaller, i amb motiu del seu canvi de nom hom va celebrar-ho amb festes amb assistència de les autoritats i nombros públic.

□ □ □

Les tradicionals diades de Pasqua, a la

Concurs de caramelles celebrat a la Plaça de la República

La Fanfare Municipal Luchonnaise que donà diferents concerts

Banquet amb que la Generalitat va obsequiar als concurrents al congrés de la S. Internacional de Cirurgia.

Components de la colonia alemana a Barcelona, en l'homenatge a Goethe celebrat davant l'estàtua de Maragall al Parc de la Ciutadella.

nostra terra semblarien neulides i sense color si hom no podia sentir cantant per carrers i places, els nombrosos cors de caramelles. Des de fa molts anys, el Municipi barceloní organitza el Dissabte de Glòria un concurs entre les colles, per premiar a les que més bé cantin. Aquest any ha estat gran la gentada que es va aplegar a la plaça de la República per sentir els cants i les tonades de la terra.

□ □ □

La Fanfare Municipal Luchonnaise, agrupació musical de la vila de Luchon, a l'altra banda dels Pireneus, en viatge artístic ha estat uns quants dies a Barcelona, on ha estat ben rebuda i escoltats amb interès els diferents concerts que hi ha donat.

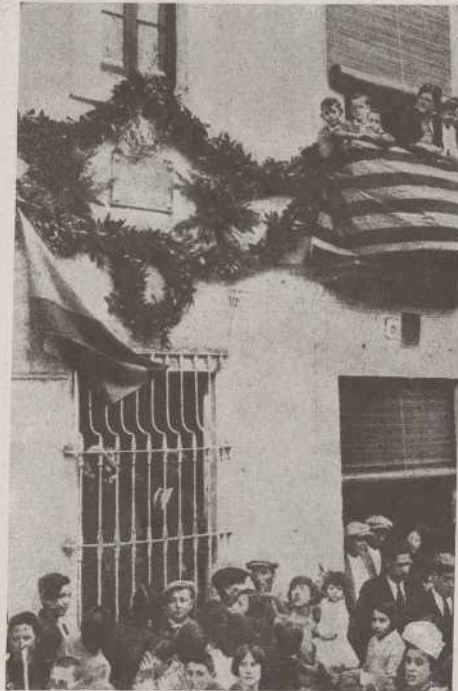
□ □ □

Suara acaba de celebrar-se a Barcelona el IX Congrés de la Societat Internacional de Cirurgia i al qual han concorregut metges i cirurgians en representació de diferents nacions. Amb motiu de la seva vinguda, l'Ajuntament i la Generalitat varen obsequiar-los amb un banquet.

□ □ □

Va perdent virulència la febre del canvi de noms de carrers i places, que durant els

Segells que "Palestra", la lluitadora entitat patriòtica ha editat per fer propaganda per la nostra cultura.

primers mesos de república semblava una epidèmia.

De tant en tant, però, i amb un sentit de més retrobament nacional, hom homenatja el nom dels homes que s'ho mereixen, dedicant-los una plaça o un carrer. Entre els que darrerament, i amb forces mèrits, l'hi ha tocat la tanda d'ésser homenatjat, s'hi troba el d'en Santiago Rossinyol, l'artista i comediògraf mort fa poc temps, al qual la vila d'Arbúcies ha dedicat el nom d'una plaça.

□ □ □

Pobles vells els d'Europa, que en el transcurs de l'història han vist passar civilitzacions de moltes menes i que totes elles han deixat en els territoris respectius vestigis del seu

(Segueix a la pàg. 29)

Placa amb el nom de Santiago Rossinyol que l'Ajuntament d'Arbúcies ha volgut honorarlo donant-li el nom a una plaça.

Reus. Inauguració de l'Exposició de Prehistòria instal·lada al Centre de Lectura amb assistència de Macià i altres autoritats.

Les Planes (Girona). El XVIII acte d'homenatge a la vellesa, celebrat en aquella vila.

OPINIONS D'ALTRI

CATALUÑA Y GALICIA

BASTÓ el anuncio formal de que el Estatuto Catalán iba a tomar estado parlamentario en lo atingente a su aprobación y reajuste definitivo, para que de todos los rincones de la Península alzasen su ladrido solemne las viejas del fanatismo unitario. De todas partes y en todos los tonos. Desde el robusto concertante de las Cámaras de Comercio de Aragón y Castilla, hasta ese ridículo gallo de soprano *sfogatta* que acaba de lanzar el Municipio de Albacete, del que nos da cuenta la United Press, con la ingenua seriedad de las agencias informativas norteamericanas; como si, frente a la categoría espiritual e histórica de esta tremenda discusión que va a plantearse, ese chirrido de las "fuerzas vivas" de Albacete fuese algo más que un lamentable síntoma de la ignorancia que los pueblos difuntos de la España difunta, tienen respecto de los problemas de esencialidad y sentido biológico de los pueblos de España que, por no querer enrolarse en la triste pasividad de un desaparecer colectivo, buscan, a costa de todo y sin retroceder ni ante el espectro de la guerra civil, aquellas rutas de reidentificación que los lleven al pleno cumplimiento de su destino trunco. Frente a la vitalidad y a la esencia del problema de las nacionalidades ibéricas resurgidas, todo el resto de la España esteparia y paramera — páramo y estepa espirituales — es un inmenso Albacete. Y la indignación telegráfica de esas "fuerzas vivas" no es más que el índice de las "fuerzas muertas" que hay que liquidar, porque oponen el coeficiente de su inercia negativa a la velocidad positiva que requiere para su logro la España que surgió con el advenimiento de la república. Que surgió o que debió surgir.

Frente a esta hostilidad sin más razón que la que tiene toda rutina para no cambiar de paso, Cataluña alza el ejemplo de su civilidad magnífica, y afirma, en su día de San Jorge — rosas y fuegos mediterráneos — "al través de las exhibiciones abigarradas, los cortejos vistosos, muchos versos, colgaduras y banderas", que es capaz de trocar en solemnidad austera la dura ironía de Unamuno, castellano honorario, cuando aquél decía: "os ahoga la estética, catalanes", según se recordaba estos días, en una crónica de Mario Aguilar.

Y yo pienso, con envidia, en nuestra Galicia. ¡Ojalá que también a nosotros nos ahogase la estética! La nuestra, celta y atlántica. Sentirse un pueblo consustanciado con lo fundamental de su belleza y trocársela en impulso cívico. Y aun lo contrario, cambiar en el pentagrama del alma étnica el sordo rumor telúrico, en clara caución de propias bellezas. Pero Unamuno, sabio, pragmático y profeta, es un filisteo, y piensa, en las durezas de su ánima, que la

estética es algo para ahogar más que los conceptos.

De su estética, Cataluña extrajo los zumos de su ética, de su futura conducta en la historia. Del olvido de la suya, Galicia extrajo la fealdad de un arte hijastro y de su inmensa y tristísima servidumbre.

Bajo las frondas del siglo XIX Cataluña renace en los estrados de las Cortes de Amor de sus Juegos Florales. Galicia ruje en la cornamusa de Pondal alucinado; se desfigura en las magníficas bravatas de Curros y Rosalía; temple el alma campesina en una insólita guitarra. El único que empuñó la gaita celta fué el peor, sin ser malo: Lamas. Y todos ellos oían a muérdago o a *xebre*. Ninguno a ciudad. Nuestro siglo XIX fué un desgañitarse de individualidades gigantomáquicas, sin coro de pueblo atrás, Merodeamos nuestra estética, sin aglutinarla. Y nos quedamos sin una ética que fuese como un cauce o seguidero para que las intuiciones renacidas se hiciesen en carne de conducta futura. Y cuando estas intuiciones tuvieron que ser razonadas, caímos en el concepto, en el método y en la fórmula; modos filisteos que no entiende el alma popular. Por eso ahora el pueblo de Galicia está de espaldas a los braceos desesperados de sus animadores.

A nosotros no "nos ahogó la estética" y esa fué nuestra inmensa desgracia. Tener que ir al pueblo prescindiendo de lo decorativo, de lo ornamental, de lo superfluo de su propia alma cíclica, es hablar a una presunta percepción inexistente y abandonar la clave, la única clave de intercomprensión que es la sentimentalidad.

Por haberse Cataluña "ahogado en su estética" ha de respirar pronto aires de libertad.

La estética es cosa de ciudades. Y Galicia renació a sí misma bajo las brumas del XIX, en un paisaje de verdes llovidos, con pastores y fondo de ruinas. Y no hemos sabido siquiera organizar esta melancolía de naturaleza llorosa, metiéndola en las ciudades para trasmutar en rebeldías la lección del paisaje económicamente esclavizado.

Por eso hoy, cuando la hermana Cataluña se apresta a partir en su blanca nave mediterránea hacia las rutas de sí misma, Galicia queda atada en su roca, y no debatiéndose crispada como el dios roído por el buitre, sino en adiposa posición sedente de comadre que ha perdido los jugos de la vitalidad y los entusiasmos de la lucha.

Eduardo BLANCO AMOR.

CASTELLS CASTELLENONCS

(De la pág. 22)

castellà no es va donar en aquestes terres.

Va ésser un bé? Va ésser un mal? Una cosa i altra. El feudalisme germànic, per

exemple, ha deixat multitud de joiells arquitectònics, admiració avui del món. També en té Castella. I Catalunya. Si les terres castelloneses varen tenir joiells semblants és que han desaparegut perquè nosaltres no hem sabut conservar-los i restaurar-los. Varen caure i amb ells llargs capítols de la nostra història. Cosa semblant ha ocorregut amb els nostres més famosos monestirs: Benifessà, Vall de Crist... Les defecions valencianes, nombroses, no interrompudes, no han fet possible la desaparició de molts castells, de moltes de les nostres torres belliques.

□ □ □

Per a llurs defenses i per a llurs comunicacions per pires, els ibers escollien els cims de les muntanyes. La Mola Murdà, de Xert, i el Castell dels Assens, de Benasal, són nostres reductes, de fortificacions primitives. Els romans varen aprofitar els llocs forts i varen construir noves fortificacions. A algunes fortaleses els varen donar nom i amb ells els denominem avui, o amb llurs derivats. Els alarbs en varen fundar d'altres i la Reconquesta va trobar dures lluites en algun castell. Els reis de València en varen aixecar d'altres, i la mateixa prosperitat, la pròpia riquesa de la terra va ésser, al nostre entendre, causa de la ruïna material dels castells.

□ □ □

El perfil dels castells i de les torres als cims de les muntanyes, és inconfusible. Es retallen sobre l'atzur. Els marlets queixalen pacíficament el cel i la nit algun estel cau dins la seva gola oberta. Passa el vent després d'aturar-se un instant per a xuclar la seva pau o la seva iracúndia. I el sol va daurant la fusada de les seves pedres i l'aigua va patinant de segles els marlets i els llenços de paret.

El perfil és inconfusible. És, de lluny estant, la personalitat del castell. El castell d'Oropesa o Torre del Rei, com també li diuen, vist del mar, té totes les traces d'un vigia sempre alerta. Aximateix el castell de Montornés, recolzat tràgicament guaitant al mar de Benicàssim. Com l'inaccessible de Borriol, és el guardador de la via romana de Sagunt a Tarragona. I el d'Almenara és el sentinella del Sagunt lliure, a qui avisava el perill dels cartaginesos que s'acostaven. El de Paníscola, semirrodjat de mar... Cadascun des del mar, des de la terra, se'l coneix i distingeix, i és punt de referència per als mariners i pescadors.

També hi ha torres en el pla. A Burriana, prop del Grau, prop del riu, s'alça la Torre del Mar. Rodejada de tarongers, les seves parets tenen ulls i sabor de sol. I és de veure la seva mole bèl·lica en la pau dels tarongers. ¿Qui podria tancar-se allí, voluntàriament, per a fer vida de castellà, si la tarongina abunda i l'ombra dels arbres fruiters és la mateixa que la del jardí de les Hespèrides?

EL GRAN DESORI

CONTE I IL·LUSTRACIO DEL AUTOR

JOSEP Manyós i Prim, natural de Barcelona, del comerç, casat, amb tres fills i set filles, era home a l'aigua, es moria...

Es moria i no s'ho podia acabar. Perquè no li feia mal ni la punta de l'ungla i gairebé sentia una voluptat en deseixir-se del món. El capellà l'acabava d'extremunciar la família somicava tot a l'entorn del llit d'agonia... i ell, que tant havia temut la mort, ara s'hi ajeia tant fresc com si tot aquell desori no li digués res.

Potser somniava?...

La muller es desesperava. — Josep! Josep! Soc la teva Càndia. Que no em coneixes? Ai Senyor; ja ha perdut el coneixement!

I els plors de tota la colivada redoblaben. Decididament, Josep Manyós no somniava.

Ara En Llates s'acostava i, tot badant una parpella del moribund, li passejava amunt i avall, a mà dreta i a mà esquerra, un llumí encès per davant de la pupilla.

—No hi veu pas... —concloïa el bo d'En Llates.

Que n'és de ximple la gent que no es mor! —remugava Josep Manyós. —Pel cap baix m'han preguntat quinze vegades si els coneixia; tots han anat acostant-se com unes disfrees a preguntar-me si els coneixia. A tots he dit que sí: Tu ets la Carmeta; tu ets En Rafelet; gràcies, gràcies Mundeta; deixeu-me tranquil, Càndia. A tots he respost com cal i tots convenen en dir que no els coneix, que he perdut el coneixement, l'esma i la paraula. Ara aquest infeliç de Llates vol sostenir

que no m'he adonat de la seva lluminària. Sí, home, sí; si fins t'he vist les ungles brutes i el nas a punt de vessar llàgrimes. Decididament, no somnio. Però tanmateix m'és difícil de creure que em moro. Si no pateixo gens, i tinc el cap ben clar! Qui sap si el que em passa és un atac de catalèpsia... A veïam si aquests ases m'entenen de viu en viu!

Es xocant, però, que aquesta idea de la possible inhumació en vida que sempre m'havia esborronat i que fins m'obsessionava turmentadorament, ara que estic a punt de viure-la i de morir-la no em causi sinó una lleu inquietud. — Això deu voler significar que intueixo la certesa de la meua mort.

Així anava discorrent el nostre Josep quan tot d'una passà una cosa estupefaent. Un bufarut in mòbil i una claror dintre la claror invadiren la cambra mortuòria amb un so com d'un matalàs que cau pla en l'empedrat des de l'alçada d'un terrat, i la Mort aparegué en la porta de la cambra de bany. La Mort somrient, augusta, graciosa, qui, amb l'índex de la mà dreta, féu un senyal persuasiu i perfecte d'atracció. Ineludiblement, Josep Manyós obeïa aquesta ordre i se'n anava amb Ella, la Mort, la mort esquelètica dels llibres d'imatges, la mort embolcallada en blanc sudari que la iconografia ancestral ens ve servint des de l'Edat Mitjana. —Heu's ací una constatació destarotant. Sóc viu o mort? Somnio o estic despert? —es preguntava Josep Manyós. No és concebible que una creació de la imaginació dels homes respongui tan estretament a la realitat eterna i sobrenatural. Ell sempre havia cregut que la Mort era

un estat, una idea i no pas un ésser. — Com hi ha món, sempre hom ne sap de noves.

Josep Manyós admirava la Mort que se l'enduia enllà del pis. La família convingué que tot estava llest; les dones xisclaren una mica més fort; tots plegats coincidiren en desitjar que Déu hagués perdonat el difunt i li lligaren les barres. No s'havien adonat de res, però de res.

En deixar el cos ert damunt del llit i en eixir de la cambra amb la Mort, Josep Manyós, tot meravellat, no parava de fer constatacions cada una més abracadabrants que l'altra. La més extraordinària, pel moment, era que el sudari de la Mort era de crespó de seda, d'un crespó de seda admirablement flonjo, molt seductor al tacte. Quines temptacions tan imperioses de grapejar aquell esponjós teixit de crespó de seda!...

—Seda i llana, objectà la Mort. I l'invità a palpar-ho. Josep i la Mort semblaven d'algues donetes maneflejant sobre bonicòis. Josep Manyós se'n feia creus: És possible aquesta objectivitat del món ultraterrenal?

—És possible, replicava la Mort. I quan ho deia ho deia de fàcis tan persuasiva com si amb l'afirmació, tan laconica, hi anés implèta la demostració: no hi cabia rèplica. I ho deia sense dir-ho, només amb una manera indefinible de guaitar pels forats sense ulls de les seves conques calaverenques.

Ai noi! —pensava Josep Manyós. —Ve't ací que ara sí que no sé on sóc. Somnio o estic despert? Sóc mort o sóc viu? Desvariejo o bé penso normalment? O potser quan vivia somniava, i ara que sóc mort és quan estic despert? Aleshores divagaria i ara hi veuria clar? On trobaré un punt de recolzament per discernir el cert de l'incert? I si per cas el mateix la mort que la vida fossin dos estats d'il·lusionisme o d'algues fases d'un mateix procés de desvari?

La Mort, que es veu que llegia el pensament d'aquell mort, li digué tot d'una, amb un somri dels ossos:

—Josep Manyós i Prim, es veu que has llegit molt...

—Moooolt, gràcies a Déu — replicà amb un xic d'orgull el mort.

—Val més llegir poc i pair bé...

Josep Manyós s'arraulí i començà a sentir que havia potser entrat massa xiroi en l'Eternitat.

—Quina Eternitat?

—Aquesta.

—No sé pas quina Eternitat vols dir...

—Jo tampoc...

—I doncs?

—Aquesta Eternitat, vull dir aquesta Eternitat on Tu, oh Mort majestuosa, m'aconduexes ara, i que jo ja tot tremolo de saber que vaig a conèixer... Aquest misteri paorós que aviat em desvelaràs amb ton poder diví.

—Els comerciants sou tot així de taram-

banes; més llonzes que els altres mortals.

—Ooooh!...

—Els que haveu llegit sou més carrinclons encara.

—Tenim tan poc temps per a pair les nostres lectures...

—Els comerciants sou la gent que menys toca de pens a terra; sou la gent que bada més; la gent que més ens fa pertèixer en aquestes regions infernals.

—Eh!?... Infernals dius? Però, és que anem a l'Infern.. Deuràs voler parlar en grec, l'Infern grec, l'Hades insípid i inconegut, perquè el que és jo no me'l mereixo pas l'Infern arborat del Catolicisme; prou sabeu més que jo, Pàl·lida Mort, que he estat un bon catòlic, que he fet moltes bones obres, que he practicat compungidament i amb constant unció, que no m'he limitat pas a seguir al peu de la lletra la paraula del Mestre Diví sinó que he maldat sense treva per a copsar-ne l'esperit!

—Mira... bona peça...

Un remolí de tramvies i vehicles de tota mena, una gentada detinguda pels carruatges feien obstrucció. A Josep Manyós això li llevà un xic la torbació que el diàleg amb la Mort li anava produint. — Ara no podem passar — pensava tot esperançant. — Potser ens entornarem... Però cal Impassible, la Mort ho travessà tot sense tocar-ho. I Manyós també.

Ai, quina engúnia li entrava al pobret difunt. Quan hom pensa en la vida regalada que hom menava en aquell pis principal de la Granvia i en la torre de Lloret, les llàgrimes et vénen als ulls. Certament jo, Josep Manyós, cerquí l'esperit de l'Evangeli i el feu norma de la meua religiositat... Però, potser des d'un particular punt de vista...

—I tant!

—Potser em vaig equivocar... Potser era el meu esperit evangèlic de doble fons...

—Això mateix.

—La gent, però, bé em tenia per un sant.

—Oh sí. Tothom deia: heu's ací un home que no sols practica la lletra de l'Evangeli sinó també l'esperit.

—I això, doncs, bé deu pesar en la balança de l'Eternitat...

—Quina Eternitat?

—Aquesta que vós, ara, oh Mort Augusta, voldreu desvelar-me.

—I l'altra Eternitat, doncs?

—Quina altra?

—Oh, no sé; tu diràs.

—Voleu riure, pobre de mi! Com poden haver-hi dugues Eternitats? Això és com si em parléssiu de dos Infinits... Això equival a un absurd.

—No siguis absurd doncs, en parlar d'aquesta Eternitat, perquè aquesta implicaria l'altra.

—Quina altra?

—Tu diràs.

—Jo no sé res! Jo no sé res! Jo ja no sé ni plorar!

—Aquesta Eternitat és aquella, i aquella és aquesta, i tot és ú perquè només hi ha una Eternitat. I aquesta Eternitat no ha

d'esser-te desvelada perquè sempre t'ho ha estat; ni has de començar-la perquè no té començament. Quan apilotaves unces, ja havies entrat en l'Eternitat; i quan, adolescent, aprenies d'apilotar unces amb tota unció, ja eres dintre l'Eternitat; i abans també Guaita. Veus — digué la Mort tot estenent el braç per damunt d'una immensitat de conills, de ferro vell, de plets, de diades, de fets i altres coses que formaven un abim insondable de conseqüències agitades i clamoroses. — Veus? Ací tens un tros de vida i de mort eternes. Si t'hi fixes, de tant en tant veuràs emergir una conseqüència del teu viure. Quan et cansis et pots girar d'aquest altre costat, per qualsevol dels diversíssims costats d'aquest panorama sempre renovat, i aleshores retrobaràs altres conseqüències del teu viure. Els panorames també són incomptables. Veuràs que les conseqüències es van engrandint com els cercles de l'aigua on hom ha llençat una pedra. Els teus cercles s'encreuen amb els d'altres animes, i tots plegats formen aquesta complexa xarxa de dolors que fan tan tràgica la vida, aquesta vida que Déu féu bella. El teu infern serà la constatació perenne d'aquest dolor que tu i els altres haveu engendrat en renegar de la vida, en sabotjar-la en profit propi com si només fos teua; en ignorar-la pregonament en la golaria del viure transitori, en pecar per transitorisme; en voler ignorar que la vida és eterna com la port, bella com la mort, grandiosa com la mort.

—Ah!... Jo defalleixo...

—No et facis il·lusions: no facis comèdia. Ací hom no pot defallir. Som en el ball i hem de ballar.

—Oh, per Déu! Pietat! Repòs!

—Tot és inútil! No hi ha repòs només que per als Elegits.

—...Els elegits!... Benaventurats...

—Som uns benaventurats, indubtablement.

—...Benaurats... oh!... — oh damnació: aquest és el meu Infern... — Mort! Mort meua, oh! Mort santa: digue'm! Digue'm!... Eternament així?

—Josep Manyós i Prim: no et desesperis. Escolta. Els Benaventurats s'agiten. Entens? Estan tips de reposar. Saps quina se'n han pensat ara per a eixir de l'ensopiment? Doncs una segona revolta.

—Revolta?..

—Conspiren.

—Eh... Què?..

—Conspirecen! Diuen que això d'esser Benaventurats és una injustícia. Que ells es salvaren perquè eren elegits i vosaltres us condemnàreu perquè no éreu elegits; que tot això de la Gràcia cògrua i de la Gràcia incògrua no són res més que tremendes incongruències. En fi, que o bé tots els humans han d'esser elegits o bé que ningú ho ha d'esser i que faran causa comú amb vosaltres els Condemnats.

—I...

—I, res; que sembla que tot va per bon camí. — Es veu que no hi ha un pam de net...

DISTINCIO A L'IMPRESA DE MONTSERRAT

EN l'Exposició de les Arts del Llibre efectuada l'any 1927 a la ciutat alemanya de Leipzig, el monestir de Montserrat hi concorregué amb les seves publicacions i merequé una menció honorífica i fins una reproducció de la portada de la *Bíblia de Montserrat* en el catàleg oficial de la mateixa. La bona impressió deixada a Alemanya per les obres tipogràfiques montserratines, han tingut el seu fruit en la nova distinció de què s'acaba de fer objecte la gran tipografia monàstica. En efecte, desitjant diverses societats alemanyes de l'art del llibre honorar d'alguna manera la memòria de Goethe en el centenari de la seva mort, que s'escau en el present any 1932, han decidit fer una Exposició Goethe en l'Art Mundial del Llibre, que consisteix en invitar cent impremtes del món perquè presentin una obra en dues fulles per formar part en l'Exposició. Per concorregués necessita una invitació expressa del Comitè, i aquesta invitació ha estat cursada al monestir d'una manera oficial.

En respondre el monestir favorablement, el Comitè ho agrafà tant, que en una fulla anunciadora citava l'impremta de Montserrat com exemple de les que hi prendrien part.

La contribució de Montserrat a l'homenatge a Goethe ha estat molt escaient, per tal com ha pogut reproduir en el text de les dues fulles, motius goethians referents a Montserrat, puix és sabut que el gran pensador alemany en llegir la lletra que li adreçà el seu amic Humboldt escriví que el seu pelegrí, Bruder Marcus, era a Montserrat on cercà el refugi i per això més tard anotava al començament dels seus versos de *Die Geheimnisse*: "El lector imaginarà d'esser conduït a un Montserrat ideal". I encara en frase memorable estampà: "Enlloc no trobarà l'home la felicitat i la pau sinó en el seu propi Montserrat! El treball presentat està concebut en les normes d'austeritat que caracteritzen les produccions tipogràfiques montserratines, i que ha plagut als organitzadors alemanys ho palesa una lletra del president en la qual diu que les fulles impreses trameses "han plagut extremadament als seus companys d'Acadèmia i especialment a ell mateix".

Un altre motiu de satisfacció és el bon acull que han fet a la llengua catalana presentada a aquesta mena de concurs internacional, puix el mateix president diu textualment: "Ens interessa moltíssim que hàgiu escollit per la vostra contribució la llengua catalana, com ens alegrem també molt de veure representada en la nostra Exposició aquesta llengua d'una manera tan digna".

Els treballs s'havien de presentar en deu còpies iguals, car l'Exposició es celebrarà simultàniament en diferents ciutats alemanyes des del mes de maig fins al mes de setembre.

Joan SACS.

ASSOCIACIÓ PROTECTORA DE L'ENSENYANÇA CATALANA

AQUESTA Associació, complint l'acord del seu Consell General, ha adreçat als seus consocis d'Amèrica el següent missatge:

ALS CATALANS D'AMERICA

Estimats compatricis: A la darrera Junta General de la Protectora, el vostre nom i el vostre record foren, com sempre, amb nosaltres; i com a prova de reconeixença a la vostra actuació, l'Assemblea us dedicà un aplaudiment tan cordial com meregut. Ben meregut, sí; perquè l'obra de la Protectora recolza en els catalans de l'altra banda de l'Atlàntic com en un dels seus dos pernys; i de tal manera es compenetren, que avui ja no sabríem dissociar llurs noms. I així, a l'hora de renovar-se el Consell Directiu, en la reunió solemne, acord fou pres d'enviar una salutació, missatge d'agraïment i simpatia, a vosaltres i que aprofitem per a dir-vos que si fins ara no ens ha mancat el vostre ajut, esperem que d'ara endavant tampoc no ens mancarà, puix que és més necessari que mai.

Bo és, en efecte, de sentir-nos contents pel camí obert, i aquesta sensació d'aconcentament ha d'encoratjar-nos; però seria un dany de creure que tenim assolit el capdamunt. No podem creure que hi siguem quan encara no tenim l'Escola Catalana com la voldríem, i encara no tenim els mestres catalans en la situació que voldríem, i encara no tenim l'ensenyament com el voldríem, i com hauríem de tenir-lo en aquella manera, forma i garantia a que Catalunya té dret irrenunciable. I en parlar així, no posem la més mínima intenció de formular retret contra ningú; ans diem això tot reconeixent la bona voluntat i la feina d'aquells que, ara i abans, han maldat perquè penetressin a l'ensenyament les essències catalanes. Alguna cosa s'ha modificat en sentit de guany. Amb tot, no podríem parlar de guany de veres, més que amb una condició: amb la condició, ço és a saber, que aquest guany no ens immobilitzi en el replà; que pel conhort d'una mica de replà, no perdéssim l'ambició de l'altura.

L'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana ha d'expressar-se d'una manera ben clara. Afortunadament pot fer-ho així sense la coacció que li representaria de pensar que fereix persones i institucions; sense la por que ningú pugui dir-li que ve a destorbar el ritme de l'hora amb impertinències planyívols. Per sort, en parlar d'aquesta manera, l'Associació Protectora no és sinó tornaveu d'un criteri general, i d'un criteri compartit per aquells mateixos que, als organismes superiors i a les esferes més altes de Catalunya, intervenen a l'endegament d'aquesta qüestió.

Qüestió àrdua i suprema, i en la qual

Catalunya triomfarà o no serà Catalunya!

La Protectora ha d'expressar-se d'una manera ben clara; i no, doncs, per a fer retret a ningú de res; sinó perquè ella, potser més bé que no cap altra, pot adreçar-se ben lliurement al poble de Catalunya, en hores, com aquestes, tan barrejades i perilloses, i potser com mai decisives.

Hem de dir que no fóra optimisme de creure que ja podem afluixar els ressorts de la nostra catalanitat; que ja no és menester l'ajut, ajut moral i econòmic, a una associació com la Protectora de l'Ensenyança Catalana. Això no fóra optimisme, que fora miopia, i nna miopia tremenda!

L'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, tot el temps que va d'aquest segle, ha realitzat una bona tasca, ha desvetllat moltes consciències, ha fet una obra pedagògica considerable (no ho afirmem nosaltres; recollim el que els altres digueren). La seva existència fou, doncs, útil i justificada a bastament. Ara nosaltres afegim que la conceptuem tan útil i gosaríem dir tan necessària, avui, que si ja no existís d'abans, valdria la pena que ara la creéssim, per a exigir amb ella la força màxima amb què haurem de defensar i consolidar la instauració plena d'un dret — i d'un deure — dels més cabdals de Catalunya: el dret i el deure de l'ensenyament català integral en tots els ordres i categories.

Estimats compatricis d'Amèrica: No s'ha acabat, no, la missió de la Protectora de l'Ensenyança Catalana. A vosaltres, com als catalans de dins de Catalunya, diem que en redoblar encara l'esforç, cal intensificar el proselitisme perquè el nombre de socis de la Protectora assoleixi la xifra que li correspon. Una xifra que no hauríem de voler a menys de cent mil.

Cent mil socis de la Protectora: com si diguéssim l'exèrcit espiritual dels cent mil combatents que han d'assegurar la victòria de Catalunya! — *Albert Bastardas*, president; *Lluís Bertran i Pijoan*, secretari.

DE LA NOSTRA COLLECTIVITAT

CENTRE CATALÀ DE BUENOS AIRES

El dia 14 del corrent va celebrar-se en aquesta entitat una funció organitzada a profit de la placa modelada per l'escultor senyor González Estalella, la que serà col·locada a la tomba de Sitges on reposen les despulles del malaguanyat Sgo. Rossinyol.

La vetllada consistí en la representació pel quadro escènic de la casa de la comèdia en 3 actes d'En Rossinyol "El despatriat".

L'obra és filla de les observacions que féu en Rossinyol durant la seva estada a l'Argentina i que aparegueren en una sèrie

d'articles aplegats després en un volum titulat *Del Born al Plata*.

Encara que en aquesta comèdia hi ha algunes escenes que no convencen, en canvi el diàleg, per moments irònic i sarcàstic que campeja en ella no deixa de produir el seu efecte punyent i agredolç, veritablement rossinyolenc. Llástima que els que la representaren, per manca d'assaigs segurament, no en treguessin tot el partit que era de desitjar!

El senyor Cunillé i la senyora Santos feren els possibles per a sobressortir, i ho conseguiren en varies escenes, i els senyors Ros, Silvestre i Cases tingueren alguns encerts en el pintoresc *terceto* d'*americanos*.

En canvi en la representació de la sarsuela catalana en dos actes "La Legió d'Honor", de Víctor Mora i música de R. Martínez Valls, donada el 24 del que som pel mateix quadro d'afecionats, tan l'interpretació com la presentació foren excelents, i la concurrència que omplia completament el local, sortí molt complascuda de la vetllada.

CASAL CATALÀ DE BUENOS AIRES

Aquesta entitat en lo que va de temporada ha donat importants festes.

En la representació de "La mare", d'en Rossinyol, el 24 d'abril, l'obra fou presentada amb tota propietat, distingint-s'hi les senyores, Santos, Jarque i Soler, i els senyors Company, Gol i Lleonat.

El 8 del corrent a la tarda, la secció Esbart Infantil va donar una audició de dances i cançons populars catalanes, en les quals mostrà una disciplina i afinació dignes de lloança.

El 29 del que som donà una segona audició presentant, a més, el poema d'Apelles Mestres "La nit al bosc", amb molta cura.

La concurrència a les dues audicions sortí mol complascuda.

Pel 4 de juny a la nit hom posarà en escena la tragèdia d'Angel Guimerà "Mar i cel", presentada amb tota propietat.

La Secció d'Art Escènic pensa posar en escena dintre de poc "La corona d'espines", del poeta J. M.ª de Segarra, una de les obres més noves del Teatre Català.

CASAL CATALÀ DE CORDOBA

El 7 del corrent, amb motiu d'estrenar el nou escenari, aquesta entitat organitzà una vetllada la que consistí en la representació de "Ocells de pas", de M. Sierra y S. Rossinyol, la qual resultà mol arrodonida, sortint-ne la concurrència molt satisfeta.

A l'acte hi feren acte de presència els artistes catalans del teatre Comèdia d'aquesta ciutat senyoreta Julieta Ferrer, i els senyors F. Caparrós, J. Miret i J. Duran, els quals es vegeren obligats a cantar algunes cançons de la nostra terra per complaure a la nombrosa concurrència que els ho demanava.

La senyoreta Ferrer, particularment, va delectarnos amb la cançó "Amor i guerra", així com també el senyor Miret.

Acabà la festa ballant-se sardanes, executades en el piano pel mestre Caparrós.

NOCES D'OR DEL TEMPLE DE LA SAGRADA FAMILIA (1882-1932)

(De la pág. 20)

de campanes tubulars, sonarán per pressió d'aire com flautes d'orgue, i el tercer grup campanes corrents de metall per percussió.

Els dos primers grups es polsaran per telcats elèctrics i constituirán el més estupend *carillon* del món.

Per completar el simbolisme del portentós temple, que de dia parla amb les seves estàtues, les seves capelles i els campanars, rebrà de nit una prodigiosa il·luminació més interessant que la del mateix dia, puix que durant aquest rebrà la llum de sol, mentre que de nit irradiarà la llum del propi cos de la basílica, sortint grans feixos dels campanars, així com de la gran creu del cimbori principal i de l'estrella que simbolitza la Verge i que remata el cimbori a ella dedicat, i de tot arreu potents arcs voltaics il·luminaran els pinacles de l'absis i les ca-de fantasia insuperable.

Les facilitats per al cant litúrgic i l'ús de grans masses corals ha estat resolt també admirablement Arrancant a 14 metres d'altura a la vora del creuer correrà el *gineceu* o cor de dones capaç per a 1500 i per a cadascuna el seu corresponent reclinatori i sitial. Un altre cor capaç per a 700 nois estarà situat damunt del deambulatori de darrera del presbiteri i cor de sacerdots.

Es completen ambdós cors, amb la capella de música que ocuparà tribunes esteses entre els quatre orgues a 45 metres d'altura entre les columnes que sostenen el gran cimbori.

Sota del pòrtic hi haurà tribunes que correspondran al *gineceu* interior, en les que cabran les 1500 cantores, embellint amb llurs càntics i junt amb el *carillon* les festes que es celebren a l'exterior del temple.

És impossible de seguir describint els jocs d'aigua lluminosos de la porta principal i altres meravelles que la fantasia científica del gran Gaudí ha projectat per aqueix temple celestial en el que els pinacles gòtics, les cúpules bizantines, les torres índies, les columnates gregues, les grutes i la naturalesa es resumeixen en una gran síntesi cerebral i anímica per a produir un estil nou; que segons el gran poeta uruguai Zorrilla de San Martín, és l'únic que després del gòtic han sabut crear els humans i que jo crec fermament que també és l'únic veritablement nacional que s'ha gestat a Catalunya i que ja contribueix i cada dia més a la nostra glòria mundial.

I aquest estil va néixer a Catalunya lògicament, perquè som posseïdors d'una completa tradició constructiva, puix no es pot negar que els nostres constructors, els nostres paletes i tots els artesans afins han

arribat a una perfecció tècnica extraordinària, i els nostres arquitectes, tal com Martorell, Domènec i Muntaner, Gallissà, Font i Gumà i altres germans de Gaudí demostren una plenitud del nostre art arquitectònic, desenvolupant-se encara dintre el natural ambient mediterrani tan suggestiu, va preparar amb etapes lògiques l'adveniment de l'art nou de Gaudí.

Un factor insuperable en aquest procés artístic, és la intensa catalanitat del gran arquitecte, que va influenciar constantment les seves creacions banyades sempre amb l'aroma subtil de la nostra cultura ancestral, que sempre produeix, en arribar època d'esplendor, aquests nostres genis extraordinaris.

Per demostrar la constant correlació del geni de la nostra raça ha estat comparat Gaudí amb l'home més genial de la nostra Edat Mitja, aquell Ramon Llull que en el segle XIII representa per a nosaltres una personalitat del volum del Dant per a Itàlia. Aquesta comparança és molt suggestiva, puix es tracta de dos caràcters, segons comenta Escuder, independents i originals, místics tots dos, idealistes i de poderosa eficàcia, vigorosos plasmadors d'idees, poetes de la Religió i de la Ciència, l'un amb la paraula i l'altre amb les pedres, cercadors de supremes unitats i àguiles de les altures del pensament.

Gaudí com Ramon Llull tracta sempre de fondre la seva lírica amb bases científiques i les seves noves formes són sempre d'una lluminosa base de lògica constructiva.

Sortosament aquesta base ha estat formulada per Gaudí en el traçat geomètric que ha deixat de la seva obra futura i que amb claredat gràfica permetrà la interpretació de tot el que ell projectava. Els profunds estudis de noves aplicacions de geometria de l'espai a la seva nova arquitectura permetrà que la plàstica gaudiniana sigui interpretada amb les fórmules *parabòid*, *hiperbòid*, *ilipròid* i *elipsoid* en noves aplicacions i en noves lleis que permetran als seus continuadors l'absoluta certesa de realització i que dona a l'obra total de Gaudí el valor d'una solució d'un valor científic integral, reconegut i acceptat avui per tot el món.

Cal reconèixer que la petitíssima part de l'obra realitzada ha posat un nimbe de glòria a Catalunya i ha atret a Barcelona molts grans arquitectes, sabis i arqueòlegs, els quals han manifestat per tots els àmbits de la terra que no existeix en tota l'arquitectura un conjunt de tan difícil estudi i de tan gloriosa magnificència.

E. CANALS.

CRONIQUE S CATALANES

(De la pág. 24)

pas, el qual, unes vegades per ignorància i altres per imprevisió, passaven inadvertits o es malmetien.

A Reus, l'activa i progressista entitat Centre de Lecturo va inaugurar fa poc una Exposició de Prehistòria, a la qual varen concórrer les autoritats de Catalunya i locals. La nostra terra, rica com poques en records del passat, per l'empenta de particulars i entitats com aquesta de Reus, es preocupa d'anar recollint i arxivant totes aquelles que puguin fer llum sobre les diferents cultures que hi han passat.

□ □ □

Els homenatges a la vellesa que sovint s'organitzen en diferents indrets de Catalunya són com un símbol de la igual estima que ens mereixen a nosaltres, poble amic de joventuts i d'energies, el respecte per als vells i l'admiració per als joves. I és amb totes les coses del nostre viure quotidià que sabem compaginar l'amor al nou i el respecte a l'antigor, i sinó, vegi's les nostres principals viles i ciutats, començant per Barcelona, on tots els estrangers s'admiren que hàgim sabut agermanar els vells reconcs amb la vida inquieta i febrils de l'època moderna.

□ □ □

Quatre mesos d'investigacions a la partida de Fulliola, prop de Balaguer, han donat com a resultat la descoberta d'un bon nombre d'estacions prehistòriques del més gran interès.

Són catorze estacions eneolítiques amb alguna barreja de hallstàtica, ibèrica, hel·lenística i romana. Totes elles ben delimitades i situades al peu d'unes roques, sobre les quals hi estan assentades restes d'una antiga construcció; gairebé sempre als llocs més alterosos i de cara a Llevant.

Mereix lloances la tasca del Centre Excursionista de Balaguer, al qui es deuen aquests nous descobriments prehistòrics.

□ □ □

Hem començat les cròniques parlant d'una entitat jove, el Club Fenemí i d'Esports; ens toca parlar ara d'una altra de molta més importància pel que fa referència a Catalunya. Es tracta de Palestra, l'organització de joventuts catalanes que presideix l'incansable mestre Pompeu Fabra i que té per finalitat contribuir al desvetllament de la consciència patriòtica de les joves promocions catalanes i brega a l'ensem per inculcar-les els principis morals que han de formar la base del llur caràcter i de llur fortitud.

Múltiples són les activitats a què es dedica Palestra, i una de les darreres i més encertades ha estat la campanya empresa en profit del llibre català i de la difusió de la nostra cultura en tots els ordres.

Montgrí.

GLOSSARI DE L'HORA CATALANA

P E R J . M A S D E F L I X

XLI

JORN de primavera en ple estiu. No un d'aquells dies tòrrids amb que la canícula ens regala, sovint, a B. Aires. De bon matí l'aire és fresc i convida a l'excursió, còmoda i curta. El trajecte, amenitzat amb cançons i bromades, perd l'aire circumspecte dels dies feiners. Està clar: els qui el fan avui són joves en sa gran majoria i, encara, són catalans.

En arribar al lloc escollit, ja s'hi troben companys més matiners, arribats amb el vehicle del dia, devorador de quilòmetres. I a cercar campament s'és dit! Desota la salzareda acollidora hom hi prepara el eloc on ha de transcórrer el jorn de repòs que renovarà energies físiques per a la propera setmana. Encara que de repòs, en el vertader sentit de la paraula, no pot ésser-ho. Fins els homes seriosos es senten emportats per la juvenalla que camina, juga, salta, balla, en mig de contínues exclamacions i crits de joia. Mentre uns mengen la costellada i altres comencen ja els preparatius per a l'arròs del mig dia, alguns s'arriben fins al riu amb els atuells de pesca, i els més van a remullar la seva còrpora a la platja quieta i planera, talment com la pampa.

Han començat jocs i sortijes, que són l'encís de la xicalla, i a cada sort, guanyada o perduda, l'acompanya un bulliciós esclat de cridòria i riallades. La gent de pes fa rotllo ça i enllà, que sempre hi ha avinença per a comentar les coses del dia. No hi manca el qui cerca un redós a l'ombra, de vegades sol, amb posat contemplatiu, de vegades en parella, també en estat de contemplació. Els menuts han acaparat els gronxadors i en qualque recó observaren algunes donzelles que s'agencen perquè s'apropa l'hora de les ballades. Vénen ganas de cantar: "Sota d'un salze, sentada una nina..." I darrera del tango acompassat, seriós, ensomniador, que sembla una cerimònia, i després d'un xiroi i esbojarrat fox-trot, o d'un marejador vals d'envelat, esclaten vibrants les sardanes, que les colles ballen amb entusiasme, cercant-se les mans amigues, amb cara riallera, amb daler de puntejar que és una glòria.

Heus ací una imatge, potser pobra de llum com una foto dolenta, d'un aplec entre nosaltres. D'un dels aplecs catalans, sempre joiosos, que són un costum tan extès en el nostre poble, que exterioritza, amb ella, el seu caràcter expansiu i optimista. Canvieu-li l'escenari; en lloc de les salzes redones argentines, els pins del Tibidabo, de les Planes o de Caldetes; el fons del riu dolç, terrós, per la blavor de la salabrosa mar mediterrània, i ens retrobarem a una

d'aquelles forades al Coll i a Sant Medí; al Remel, a l'Arola i a Santa Cristina; només ens hi manca la font d'aigua fresca i cristallina i l'ermita de parets revel·lides,

amb la seva imatge tosca,
on poguem vagament cercar redós
en el clos misteriós
de la capella fosca,

com canta Maragall en els "Goigs a la Verge de Núria".

Un aplec, però, entre nosaltres, no és cosa corrent. Es un costum que tenim una mica bandejat dels nostres gustos i afecions. Es segur que, individualment, hi ha catalans que, en aquesta època estival, cerquen, si els és possible, un repòs prop de la mar, al camp, o a les muntanyes, o, quant menys, fan el seu campaments dominical pels encontorns de Buenos Aires, o en les extenses platjes del riu de la Plata; però, col·lectivament, no està arrelada en nosaltres aquesta habitud, com si haguéssim oblidat que fou essència del nostre viure a Catalunya. Sembla que ens plagui més la vida reclosa en un recinte tancat, al voltant de la clàssica taula de cafè.

Fóra un complement de la nostra vida col·lectiva, que les nostres societats desdoblessin la seva actuació, durant l'estiu, envers els espais lliures, a ple so i aire. Una idea fou llençada fa anys per un compatriota de renom, el doctor Aleu, d'establir la Masia Catalana, projecte que no reeixí, com és propi entre nosaltres. Imagineu-la una masia nostra trasplantada al Plata. Una masia de tots, amb tot el seu caràcter arquitectònic i pairal, rodejada de bosc, còmoda, acollidora, amb l'ermita de nostra Dona de Montserrat, que fos recer pels mals del cos i assossec per a l'esperit, on poguéssim celebrar els nostres aplecs, anar-hi familiarment, reviure-hi aquella vida que, per llunyana, sembla que, de vegades, oblidem.

Fóra un complement que ens manca i que estem segurs que mai no es realitzarà, perquè vindria a ésser quasi una perfecció col·lectiva que estem molt lluny d'atènyer, quan ens manquen tants altres aspectes i condicions de menys relleu i importància.

10 gener de 1932.

XLII

DIFFÍCILMENT hom pot trobar un català que desconeixi Apelles Mestres, el venerable patriarca del nostre art en tota la seva essència. La seva fama com a dibuixant és universal. Ha il·lustrat obres de renom, entre elles molts dels propis poemes, i els seus dibuixos són model de perfecció. Com a poeta no és menys eminent. La seva Musa és fresca, natural, espontà-

nia, d'una delicadesa i emoció que sorprenden. I la popularitat que en aquest gènere li atorgà l'admiració dels seus compatriotes, l'assolí també en el teatre amb un pomell de formoses obres líriques, dramàtiques i impressions escèniques que porten aliats en la textura llur la gràcia dels seus dibuixos i el colorit del seu estre poètic.

I per a completar la seva personalitat artística, com a coronament de la seva velleja gloriosa, Apelles Mestres, en aquests darrers anys, ha excel·lit en la composició musical, amb una distinció i un encís daltosos. Les seves cançons, formosos lieders, han aconseguit una gran difusió en el nostre poble. No poden mancar en cap programa de música nostrada i aquí havem tingut el goig de fruir-les, també, perquè entre nosaltres tenim cantants de gust remarcable, que es complauen a donar a conèixer i enaltir aquests petits joiells del gran artista.

No fa gaire temps que Emili Vendrell ens féu aquesta mercè i, entre altres obres del mestre, ens oferí, amb intèrpretació insuperable, la "Cançó de taverna", en les estrofes de la qual, literariament i musicalment, hi ha un poder d'inspiració de gran alçària.

Aquesta cançó ha inspirat una obra teatral, que anit havem tingut l'avinentosa de veure representada a Buenos Aires, ço que és una sort, perquè les representacions del nostre teatre líric no poden ésser freqüents entre nosaltres. Els autors la qualifiquen d'impressió lírica i és aquest el seu primer encert, perquè l'obra és una viva impressió, una glossa tota ella de la famosa cançó de la taverna ombrívola. La primera part és un aiguafort d'una força descriptiva que colpeix amb els tipus característics del lloc que evoca, dibuixats amb contorns precisos; la segona és la viva impressió d'art que resumeix tot el sentit de la cançó i fa experimentar la punyent emoció amb que ella fineix.

La part musical és tota ella una filigrana. Glossa la cançó en els aspectes que la fan atraient, airosa, plena de misteri més tart i tènica després, i té pàgines d'una frescor que enamora, com la cançó del festejador — aire de la terra, costum gala — i la típica americana, d'una gràcia platxerosa que satisfà de debò.

Fa més atraient la representació esmentada la presència entre nosaltres del mestre Felip Caparrós, autor de la música. Ell i Víctor Mora per la lletra, ambdós experimentats cultivadors de l'escena lírica, han fet una excel·lent obra que, ultra exaltar la figura del venerable Apelles Mestres, és una vertadera impressió d'art que honora el Teatre Líric Català, i la representació a Buenos Aires no cal dir com satisfà els anhels dels que estimem el nostre art, que voldríem assaborir sovint, sovint, amb obres d'una naturalesa tan digna i de tanta vàlua.

17 gener de 1932.

NOTICIARI DE CATALUNYA

Mataró

Acaba de publicar-se una guia dels carrers d'aquesta ciutat. És un llibret molt interessant, i sobretot molt útil. Conté nombroses fotografies de diversos indrets de Mataró i un reportatge sobre la ciutat.

A més del nomenclàtor de carrers i places, publica també una general dels comerços de la ciutat, classificats per professions.

Complementa la utilitat d'aquesta guia, un perfecte plànol de la ciutat.

Manresa

L'Associació de Música d'aquesta ciutat ha passat als seus associats una circular en la qual exposa les dificultats econòmiques que té per donar cada mes l'acostumat concert.

L'Associació compta amb 900 socis i malgrat això, diu, la depreciació de la nostra moneda li impedeix fer contractes amb notabilitats musicals estrangeres.

□ □

L'Alcaldia ha publicat una nota en la qual recomana que ara que és a punt d'ésser acabada la plantació de sis mil arbres a la muntanya del Castell de Puigterrá, per tal d'iniciar la conversió d'aquella muntanya en un parc, es tingui el màxim de respecte i cura per aquests arbres novells; així mateix ha prohibit el pasturatge de bestiar en tota l'extensió de la muntanya.

Manlleu

Amb motiu de la III Diada de Cultura que celebra periòdicament a distintes poblacions la Cambra de Directors, Majordoms i Encarregats de l'Art Textil de Catalunya, es celebrà al Patronat de Cultura el projectat homenatge a don Josep Serra i Sió, gerent i ànima dels importants tallers de maquinària Anònima Serra, des dels seus inicis.

L'acte ha revestit gran solemnitat, al qual s'han adherit totes les entitats locals; adhuc la Corporació Municipal adjuntà l'acord, que prengué per unanimitat, d'atorgar al Sr. Serra l'honorífic títol de fill adoptiu de la vila en artístic pergami.

Als brillants parlaments pronunciat per dirigents de la Cambra i representacions diverses enaltint la seva tasca davant els esmentats tallers, contestà l'homenatjat amb un de molt sentit.

A continuació foren visitades les diverses seccions i departaments dels gran tallers, i finalment culminà la festa en l'esplèndid àpat, que honoraren uns 300 comensals.

Mollerusa

El dia de Sant Josep es celebrà la tradicional i tan anomenada fira de tota mena de bestiar i objectes de comerç i indústria que tan enorme concurrència de forasters atrau tots els anys.

Puigcerdà

El temps ha millorat notablement i la població torna al seu ambient estiuenc. Són en gran nombre les famílies d'estiuencs i forasters que han vingut a passar aquests dies de la Setmana Santa i festes de Pasqua. Per això la població tingué un aspecte més animat.

□ □

Es troba gairebé acabada per complet la carretera de Menàrguens, i els carruatges ja hi poden transitar.

□ □

Ha estat destruït per complet l'embarcador de l'estany, el qual es trobava en un estat deplorable.

Existeix el projecte de construir-ne un de nou segons plànol de l'arquitecte senyor Roig. Manca decidir el paratge en què haurà d'edificar-se.

Palafrugell

Ha començat les seves tasques el nou entrenador del Palafrugell F. C., senyor Josep Eparagó.

□ □

S'han fusionat els dos partits esquerrans palafrugellencs: el federal històric i el que en altres temps fou Partit Catalànista Republicà.

Ripoll

Ha estat distribuït l'estat de comptes del nostre Arxiu-Museu de Sant Pere, corresponent als quatre anys darrers, del qual resulta que la tombola organitzada a per recaptar cabals, ha produït 7.730 pessetes, i la subscripció i altres ingressos, 30.540 pessetes; en total, 40.270 pessetes. Les despeses han pujat a 37.050 pessetes.

Rubí

En la diada de Pasqua, a totes els locals d'espectacles hi havia comissions de senyoretas que, amb sengles guardioles, cuidaven de recollir cabals per a engròssir la subscripció iniciada per Ràdio Barcelona a favor dels nostres hospitals.

Al cinema Domènec es recolliren 180 pessetes; al Centre Democràtic, 158.35; al Casal Popular, 73; al cafè Parrado, 1.45, i a la Cambra Agrícola, 167. Ademés, un donatiu de la empresa Trianon de 30 pessetes. Total, 635 pessetes, que una

comissió de senyoretas anà dimecres a lliurar a Ràdio Barcelona.

□ □

A 4.056 votants arriba el nou cens electoral que ha estat enllestí pel nostre Ajuntament, dels quals hi ha 1.866 homes i 2.190 dones. Incloent-hi els qui estan compresos entre els 18 i 26 anys, que són 221 homes i 288 dones, el total del cens arriba a 4.565 noms.

Reus

Es anuncia per a darrers de mes un concert a càrrec de Lluís Millet, violoncel, i Pau Josep Bartolí, piano.

Roda

Tal com era previst, ha constituït un esdeveniment artístic definitiu el recital que donà al Centre Catòlic la cantatriu senyoreta Maria Espinalt, acompanyada al piano pel mestre Ricard Vives, del Trio Barcelona. Interpretà meravellosament selectes fragments d'òperes i varietat de lieds, algun dels quals, com "Ets meva", de Pujol, tingué de repetir.

En un dels intermedis foren executades per la secció de gimnàstica rítmica unes evolucions de calistècnica, les quals també foren molt aplaudides.

Sabadell

El primer d'abril va aparèixer el diari *El Poble*. Diu a la capçalera que és diari de Sabadell d'esquerra.

Quatre diaris locals allà on fis ara "anaven fent" els dos que s'hi publicaven, ja són diaris per una població com la nostra.

El Poble és editat a la mateixa impremta del *Diari de Sabadell*. La publicació de *La Ciutat*, que d'un salt s'ha posat a capdavanter de la premsa sabadellenca, haurà tingut la virtut de remoure-la i que ara els nostres periòdics assoleixin un interès ben viu.

Sant Cugat

Després de suspendre's diferents vegades les obres de les noves escoles, generalment degut a causa d'una política lamentable, s'han tornat a reprendre últimament i ara s'hi treballa amb gran intensitat.

Subirats

S'ha celebrat la Festa Major amb un primer dia esplèndid i amb molta pluja el segon.

Llevat de la processó, que cada any donava la volta al castell, s'han celebrat tots els actes religiosos amb tant o més esplendor que els altres anys.

A la plaça del castell hi hagueren les clàssiques ballades (dances), amb el "ball pla" de consuetud i "encantament de garlandes" (tortells especials).

Els "minyons de muntanya" de Gelida hi donaren una nota de color ben simpàtica manibrant per les serralades.

Els tres llogarrets que depenen de Subirats organitzaren ballades a les sales o envellats respectius.

Sant Celoni

La nit del Dissabte de Glòria sortiren a cantar les tradicionals Caramelles els dos cors L'Amistat i el Centre Popular per a obequiar a les autoritats.

A l'endemà reprengueren les cantades i obequiaren joiosament tot el veïnat amb els seus bonics cants.

A la societat Ateneu debutà el novell tenor fil d'aquesta vila, Josep Draper; cantà l'òpera de Puccini "La bohème".

La representació, que assolí un caràcter d'esdeveniment, fou un bon èxit per al nostre compatriota, ja que obtingué una falaguera acollida de tots els espectadors, èxit que compartiren els altres artistes del Liceu de Barcelona que l'acompanyaren. Sobressortiren la soprano Conxita Oliver, el baríton Jordà i el baix Alsina.

Santa Coloma de Farnés

El dia de Pasqua, a la tarda, foren solemniament beneïdes les noves aules del Patronat Parroquial. L'obra, de l'arquitecte senyor Iglésies, és objecte de favorables comentaris per les seves magnífiques condicions pedagògiques.

Santa Coloma de Queralt

Els sembrats primerencs encara fan omplir d'optimisme al pagès. Ara, els tardans, a causa de la pasada nevada, de les glaçades seguides i de forts i freds vents, no donen cap mica d'esperança que resultin.

□ □

Causa molt d'entusiasme l'anunciada visita de l'Orfeó Català de Barcelona a la nostra vila. No cal dir que serà un gran èxit.

Encara que la capacitat del local on donarà el concert és grandiosa, es dubta que sigui suficient.

Port de la Selva

Les obres de consolidació del monestir de Sant Pere de Roda estan força avançades i són dirigides per l'arquitecte senyor Jeroni Martorell. Fa goig de veure com les coses tornen al seu lloc. Els claustres han quedat del tot netejats, i allò que

era un munt de runa, cobert de bardissos immenses, ara torna a somriure amb la gràcia de les seves proporcions i d'aquell art milenari que tothom estima. Les escales tornen a aparèixer arreu i una gran bastida s'aixeca al voltant del campanar, per tal de consolidar-lo.

També s'ha procedit a la construcció de les teulades, les quals havien quedat del tot destrossades. Allí on l'atenció és fixada actualment és a l'església. Les bastides fan creure que la mà mestre que dirigeix les obres farà que la consolidació sigui una realitat apta a més per a una restauració el dia de demà.

Gràcies a l'esforç realitzat per la Comissió d'Amics de St. Pere de Roda, que compta amb elements tan valuosos com el senyor Alexandre Plana, fou reconstruït el camí que hi porta. Això fa que siguin molts els visitants, i a dir veritat, val ben bé la pena, car el monestir és impressionant per la seva grandiositat i per la seva situació magnífica, a mitja muntanya i dominant el mar de Port-Vendres a Roses.

A uns deu minuts del monestir es troba el castell de Sant Salvador, des del qual hom pot admirar una de les millors vistes panoràmiques de Catalunya.

Tortosa

L'anunci de la vista a la nostra ciutat de la causa instruída amb motiu de la catàstrofe ferroviària ocorreguda entre les estacions Amposta i Ametlla de Mar, en la qual moriren 18 persones i cinc més al nostre hospital, i, a més, resultaren més de 60 ferits, ha despertat molt d'interès, tant per la importància de l'assumpte com per ésser un esdeveniment un acte així a la nostra ciutat.

Torelló

Amb grandiosos entusiasmes es celebrà la Festa dels Vells; tots els actes resultaren esplèndids, particularment el celebrat al teatre Cirviànum, on és congregada una gernació poques vegades vista. Tots els actes del concert foren aplaudits, així com els parlaments.

Foren pensionats dos vellets amb una pesseta diària, i els altres amb imposicions de 30 i 50 pessetes.

Porrera

El governador civil de la província, senyor Noguera i Comet, ha visitat aquest poble per tal de veure les obres fetes per l'Ajuntament.

Fou rebut per les autoritats, a les quals recomanà, referent a la qüestió dels cementiris, que obressin amb seny i serenitat, sense sectarismes, esperant i respectant les normes que dintre breus dies dictarà el poder públic.

Vilanova y Geltrú

La darrera conferència quarismal al Círcol Catòlic anà a càrrec del nostre compatrietà, el jove advocat Joan Blanc, vice-secretari d'Acció Popular. Dissertà sobre el tema "L'acció social i patriòtica de la dona".

El públic interrompé sovint al conferenciant amb aplaudiments, que ressonaren també en acabar.

Vilafranca

Foren repartides les convocatòries per a l'assemblea que tingué lloc al Casino Unió Comercial, per tal de constituir la Unió Gremial, la qual ja es pot afirmar des d'ara que ha de tenir gran embranzida, puix que hi són adherits nou dels onze gremis constituïts a vila.

Ha començat a publicar-se un nou periòdic quinzenal amb el títol de *Ressorgiment*, portant-veu de l'Acció Catòlica.

Argentona

Durant el diumenge de Pasqua, distingides senyoretetes sòcies del Football Club Argentona, organitzaren una recaptada benefici dels hospitals. Recaptaren unes 400 pessetes.

Amb gran activitat s'estan fent les obres per a portar l'aigua de la mina de Dosrius a aquesta població, amb la qual millora hi haurà aigua sobrerera als punts més alts del poble.

Balaguer

Ha acabat ja la campanya la fàbrica de Menàrguens de la Sucrera del Segre, essent la d'aquest any la campanya més llarga que ha fet des que existeix la dita fàbrica. Han entrat 85 mil tones de bledarave sucrera i ha produït 169.871 sacs de sucre.

Per aquest any encara no ha començat la contractació. Hi ha la impressió que no es faran contractes fins a darrera hora.

Berga

Diumenge passat, animadíssim de públic, va tenir lloc l'anunciat torneig d'esquis als Rasos de Peguera.

Hi prengué part una gran munió de joves, i després d'un recorregut aproximat de 2 hores de renyides proves resultaren guanyadors del primer premi, el Club Muntanyenc Casanovas; segon, Secció Excursionista de Berga, i tercer, Centre Excursionista del Bages.

Ha quedat establerta als locals municipals d'aquesta ciutat, la parada de sementals procedents d'Hospitalet de Llobregat.

Continuen amb activitat les obres de enllosament del carrer del Doctor Saló, i es treballa a la carretera nova del Cementiri, al carrer de Barcelona i al passeig de la Pau.

El diumenge de Pasqua l'Orfeó Bergadà organitzà un concert, el qual anà a càrrec del cantaire del Liceu de Barcelona senyor Morro i els seus deixebles, d'entre els quals forma part la senyoreta bergadana Elena de Vilardaga.

Tots foren molt aplaudits, i resultà una vetllada artística que agradà a tothom.

Canet de Mar

Al centre catòlic Renaixement s'ha celebrat un concert donat pel quartet Welsa, format per Mercè Llates, piano; Josep Lamanya, violí; Otto Schvars, viola, i Maria Capdevila, violoncel.

El senyor Josep Lamanya féu d'antuvi un estudi dels autors dels quals anaven a executar-se obres, que eren Haydn, Beethoven i Brahms, i explicà la trajectòria que anava de l'un a l'altre.

Falset

Al teatre L'Artesana, s'ha celebrat una assemblea de propietaris del partit de Falset. L'acte fou organitzat per l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i la Cambra Agrícola de Falset i sa Comarca.

Parlaren els senyors Francesc Puig, president de la Cambra; Ignasi Castellví, propietari de Guiamets, i per l'Institut, Albert Talavera, Joan Riba, Lluís Jover i Nonell i Jaume de Riba.

Tots ells exposaren la necessitat de l'organització dels propietaris per tal de defensar-se de les escameses i dels conflictes creats per les noves lleis agràries.

Diumenge passat fou celebrada per l'Ajuntament i els nens i nenes de les escoles, la Festa de l'Arbre. Hi hagué discursos al·lusius i adients a l'acte.

Els escolars recitaren versos i cantaren cançons.

Dissabte passat es reuniren, en un sopar íntim, la redacció i amics del periòdic *Priorat*, per tal de celebrar el segon aniversari de la seva resurrecció.

Hom canvià impressions sobre la marxa seguida pel periòdic i la tasca a fer d'ací endavant.

Girona

S'han creat definitivament les escoles nacionals del barri del Pont Major, d'aquesta ciutat, i del poble de S. Feliu de Roda.

Dintre de pocs dies es rependran les obres de construcció del canal de Campdurà, les quals

foren interrompudes a conseqüència d'un plec.

De moment començaran les obres amb poc personal; aquest anirà augmentant-se segons les necessitats del treball.

Gironella

S'ha inaugurat un magnífic i confortable servei d'automòbils que fan el recorregut d'anada i tornada, cada dia, des de la ciutat de Berga a la de Barcelona.

Granadella

Estan molt avançades les obres que es realitzen a la carretera de Mollerusa a Flix, en el tros que enllaça amb la nostra vila.

La Bisbal

La Caixa Rural de La Bisbal, nascuda fa vint-i-dos anys, quan no actuaven en aquesta ciutat més que banquers particulars, iniciant al públic a l'estalvi, i que en la seva llarga actuació ha atorgat centenars de premis als agricultors de la comarca, ha acordat dissoldre's per haver ver arribat a la fusió amb la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvi, la qual s'ha fet càrrec de l'actiu i passiu de l'esmentada entitat.

La Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis té el propòsit de continuar prop dels agricultors, la meritòria tasca que venia acomplint la dissolta Caixa Rural.

Es a la venda l'*Història Nacional de Catalunya*, per Antoni Rovira i Virgili.

Aquesta obra forma un conjunt de sis volums magníficament relligats, dels quals se n'han publicat ja quatre.

Preu de cada volum, al comptat 20 \$ m/n.

També tenim en venda les traduccions al castellà de les següents obres d'autors catalans, fa poc publicades:

Fanny (novella), per Carles Soldevila \$ 2.50

All i salobra (novella), per Josep M. de Sagarra. " 2.—

Vida de Manolo, per Josep Pla. " 2.—

Per Castella endins, per Pere Corominas " 2.—

I moltes d'altres obres d'autors catalans o que fan referència als homes i coses de Catalunya

Totes aquestes obres podeu demanar-les a l'administració de

CATALUNYA

Alsina 429, Buenos Aires

CATALUNYA

Magazine català de caràcter informatiu, literari i artístic; sortirà una vegada cada mes.

Pretenem que entri i sigui indispensable a totes les llars catalanes d'Amèrica; per això creiem que no ens mancarà la cooperació de tot bon català que vulgui que les coses de la nostra terra siguin estimades pel que es mereixen.

Feu-vos-en subscriptors i contribuïu a portar-nos-en d'altres; d'aquesta manera en ajudareu a fer que CATALUNYA sigui sempre una revista que faci honor a la nostra collectivitat.

Preu de subscripció: 5 PESSOS L'ANY; ARREU.

Trieu i remeneu

Per als argentins	San Martín
Per als protestants	Martin Lutero
Per animar	¡Arriba Martín!
Per als gauxos	Martin Fierro
Per a la fi dels porcs	San Martín
Per a saber si plourà	Martin Gil
Per als cándits	Martin - gala
Per als casadors	Martin - eta
Per als sarauistes	Martin Pescador
Per bons fotogravats.	R. Martín

Chacabuco 334 - U.T. 33, 2660.

Cônfiteria "CONDAL"

DE
RAMONEDA i CAPDEVILA

GRAN ASSORTIMENT
EN DOLÇOS DE TOTES CLASSES

Tortells, Palos de Jacob i Biscuits de la Reina
frescos tots els dies.

Bdo. Irigoyen 1170 U. T. 3006 B. Orden

L'HORA CATALANA

Estació L. S. 2
(RADIO PRIETO)

TOTS EL DIUMENGES DE 12 A 13 HORES
Catalans: Escolteu-la i feu-vos afiliats.

Escriviu a BRASIL 441, dpt. 3
BUENOS AIRES

Feu-vos subscriptors de les publicacions de Catalunya:

La Vanguardia	trimestre	\$ 6.—
Solidaridad Obrera	" "	6.—
La Rambla	" "	6.—
L'Esquella de la Torratza	" "	2.—

Corresponsal: J. M. CASTRO REY
MORENO 1178. Dpto. 2. U. T. Mayo 6094.

E. Campllonch

ARQUITECTE

Projectes i construccions
CHACABUCO 409 BUENOS AIRES
U. T. 37, Rivadavia 8779

Dr. RAMON MARTÍ

Profesor Suplent de la Facultad
ODONTÓLEG

Consulta de 14 a 18
ESMERALDA 83, 2.º pis U. T. 38, Mayo 2261

CONFITERIES "Oms"

Tenim el gust de recordar a la nostra distingida concurrència, en la TEMPORADA D'HIVERN, el variadíssim assortiment de pastells de crema de totes menes.

La CASA "OMS" posseeix avui una de les primeres fàbriques del ram, en la qual elaborem, amb insuperable perfecció i absoluta pulcritud, els nostres productes.

El motiu per què el públic prefereix proveir-se a les CONFITERIES "OMS" és que emplem les millors matèries primes i tot és excel·lent i garantit.

Ningú no pot oferir res ni més bo, ni més barat: hem assolit el mínim en els preus així com el màxim en la qualitat.

Dues novetats que recomanem

POSTRE SANT JORDI - SARITES

CERRITO 143
U. T. 38, MAYO 4561
C. T. CENTRAL 2918

Bmé. MITRE 2248
U. T. 47, CUYO 0909
C. T. CENTRAL 2919

SARMIENTO 850
U. T. 85, LIBERTAD 1572
C. T. CENTRAL 2920

NOVA SUCURSAL A BELGRANO: Juramento 2380 - U. T. 52-Belgrano 0450

FONTANA LTDA.

FABRICA DE
EXTRACTE DE
QUEBRATXO

BUENOS AIRES